

Kršćanska biblioteka

www.monfortanci.com

SREDSTVA DUHOVNOG ŽIVOTA

SREDSTVA DUHOVNOG ŽIVOTA

A) STVOROVI – SREDSTVA

I. Čemu služe stvorovi?

Uz pomoć Božju živimo duhovnim životom milosti na čast Božju i na svoje spasenje, ako ulivenim krepostima vjere, ufanja i ljubavi vršimo volju Božju. Razmotrimo kako mogu stvorovi koristiti našem duhovnom životu. Najprije se pitamo: čemu služe uopće stvorovi, te kako i kojim redom ih koristiti?

Pod stvorovima podrazumijevamo ne samo tjelesna stvorenja kao biljke, rude, životinje i ljude, nego i njihove i naše duševne i tjelesne sposobnosti. I događaje bilo izvanjske kao: zimu, vrućinu, bolest, patnju, nesreću, glad, sreću, svađu, razgovor, progonstvo itd. – bilo moralne događaje kao: grijeh, samozataju, napast, strah itd.

Isto tako i nadnaravne ustanove i djela kao: sakramenti, objava, Crkva, čudesa itd.

Svi su ovi stvorovi od Boga. Bog je ili htio ili bar prepustio, da su nastali djelovanjem kojeg stvora. *«Sve je po Njemu postalo i bez Njega ništa nije postalo, štogod je postalo»*. – I duhovno zlo (grijeh) nastalo je time, što Bog dopušta grešniku slobodu, koju mu je dao, i ne oduzima mu je. Vremenite pak patnje Bog nam daje zato da bi nas odvratio od stvorova k Sebi ili da nam nakon obraćenja budu pokora za grijeh ili prilika za dobro.

Jer je Bog sve stvorio i sve pripada Bogu, sve mora služiti Njemu i Njega slaviti. *«Tebi neka služe svoja Tvoja stvorenja, jer si rekao i postala su»*. – *«Tebi slava, jer je sve Tvoje, što je na Nebu i na zemlji»*, kaže prorok. Slava Božja je prvo i najvažnije određenje svih stvorova.

Nerazumni stvorovi su samim svojim postojanjem na slavu Bogu, na slavu svemogućnosti, mudrosti i dobrote Božje. Ali stvorovi trebaju i po razumnom čovjeku služiti slavi Božjoj. Stvorovi naročito služe tome kada ih vjerom a osobito ljubavlju prema Bogu koristimo onako, kako to Bog hoće.

Bog je svoju slavu po Svojoj dobroti tako povezoao s mojim spasenjem, da kada god po stvorovima tražim slavu Božju nalazim i svoje spasenje. Stvorovi su mi po tome dani i zato, da njima spasim svoju dušu. To je druga svrha svih stvorova.

Stvorovi su dakle sredstva, koja mi služe za onu dvostruku svrhu, za koju sam i sam stvoren: slaviti Boga i spasiti se.

Jer nam u tu svrhu služe, stvorovi su naše sluge, a ne gospodari. Oni nisu i ne mogu biti naš konačni cilj, stoga ne možemo u njima naći potpuno zadovoljstvo, blaženstvo. Ne traži nikada stvorenje radi njega samog, ne uzimaj ga kao cilj svog života, što on nije, niti smije biti. Uzimaj ga kao sredstvo, što jedino može biti i mora biti. Ne precjenjuj ga i ne prilijepi svoje srce uz nijednog stvora. Svakog stvora cijeni i upotrijebi, kako to Bog hoće, za postizanje vječnog cilja. Traži stvora samo radi vječnog cilja. Neka ti služi u slavljenju Boga i spasenju sebe i bližnjega.

Nismo sluge stvorova, da im robujemo, ali nismo ni njihovi vlasnici, da ih svojevoljno koristimo za svoju vremenitu ugodnost, korist ili čast. Mi smo samo upravitelji Božjih dobara, stvorova. Smijemo ih koristiti samo kao upravitelji: prema volji Stvoritelja i Gospodara našeg i njihovog – za svrhu, koju On hoće. Volja Božja je pravilo, prema kojem moramo koristiti stvorove. Tada ih koristimo na slavu Božju i na svoje spasenje.

Nauči me, Gospodine, pravu kršćansku mudrost: gledati sve stvorove kao povjereni mi sredstva, biti duhom nad stvarima, prilikama, događajima i upotrebljavam ih kako Ti hoćeš – na Tvoju slavu i svoje spasenje.

II. Uporaba stvorova

1. Svi su nam stvorovi dani samo kao sredstvo za vječni cilj. Time je ujedno uređena uporaba stvorova. Stvorovi nam moraju služiti samo kao sredstvo, kojim ćemo slaviti Boga, te spasiti sebe i druge.

Sredstva se koriste samo onako i onoliko koliko pomažu da se dođe do cilja. I stvorove treba koristiti samo onako, kako nam koji pomaže doći do vječnog cilja, nikako drugačije. Ni više, ni manje. U čemu i koliko mi koji smeta da dođem do vječnog cilja, u tome i toliko ga se moram kloniti.

Koristim li stvorove koliko odgovara mojem vječnom cilju, tada ih koristim prema volji Stvoriteljevoj. Inače ih zlorabim te činim grijeh ili pogrešku, nesavršenost već prema tome, koliko se moja volja u toj uporabi više ili manje odvrtila od Boga i priklonila stvorovima, te tako povrijedila volju i slavu Božju.

2. Stvorovi nas često vesele ili žaloste, ugađaju nam ili ne. Godi nam, ako vidimo, čujemo, mirišemo, okusimo ili osjetimo nešto ugodno, ako uživamo štovanje, ili nešto posjedujemo. Ne gode nam neugodni osjeti, siromaštvo i poniženje. Godi nam prijateljstvo, spoznaja istine. Odvratno nam je neprijateljstvo, neznanje. Osobito nam duši godi, kada osjećamo utjehu u molitvi, revnost u kreposnim vježbama, ganuće milosti Božje dok nam je nesnosna suhoća u molitvi, dosada i klonulost u kreposnim vježbama, tama i ostavljenost, u kojoj osjećamo kao da smo daleko od milosti i ljubavi Božje.

Sve ovakve vremenite ugodnosti i neugodnosti, što nam dolaze od stvorova, su sredstva kao i sami stvorovi. Zato se i sve ove ugodnosti i neugodnosti trebaju željeti i koristiti samo tako kako mogu koristiti našem vječnom cilju, tj. ukoliko odgovaraju volji Božjoj.

Ugodnosti kao čast, bogatstvo i slasti života mogu smetati i često smetaju vječnom cilju, te su mnogima na propast. Zato Spasitelj kaže, da ugodnosti života zaguše riječ Božju, te ona ne donosi ploda za vječnost. Obratno: poniženje, siromaštvo i patnje obično pripreme čovjekovo srce, te ono kao uzorana zemlja prima riječ Božju i daje tridesetorostruki pa i stostruki plod već prema sudjelovanju čovjeka. Bog naše patnje koristi za naše spasenje.

Dakle, ako nam je nešto neugodno, ne mora zato biti i zlo. Ako nam je ugodno, ne mora zato biti dobro. Radi naše zlu sklone naravi tražimo zle ugodnosti dok nam je često neugodno moliti, primati sakramente, činiti dobro. Što nam godi, ne smijemo samo zbog toga prihvatiti. Moramo biti ravnodušni prema ugodnostima i neugodnostima, što je u nama pobuđuju stvorovi. Ne naši osjećaji ugodnosti i neugodnosti, nego volja Božja je jedino pravilo koje određuje što je dobro, a što zlo. Kome je volja Božja nad svim vlastitim željama, taj je potpuno savršen. On ne traži zdravlja više nego bolesti, niti bogatstvo više nego siromaštvo, čast više nego poniženje, niti dugi život više nego kratki. Jedino tada mogu potpuno i ravnodušno birati među stvorovima ono, što mi više služi za vječni cilj i savršeno izvršiti volju Božju. Često puta na dan i u najobičnijim stvarima potrebna mi je ova ravnodušnost prema stvorovima kako bih se odlučio za ono, što odgovara volji Božjoj – i mom vječnom cilju.

Privlači li te što ugodno, pa bi ga prihvatio ili što neugodno i želiš ga odbaciti? Stani! Odreci se ugodnosti što te mami i podnesi neugodu, što je stvor u tebi pobuđuje. Budi ravnodušan prema njima dignuvši srce k Bogu i odluči prema volji i želji Božjoj, a ne svojoj, tj. odaberi ono što bi i sam Bog odabrao da je na tvom mjestu.

Gospodine, pomози mi, da sve svoje stvari, poslove, prijatelje i neprijatelje, ugodnosti i neugodnosti, posjete, novine, zabave; progone, bolesti, nesreće, nastojanja, težnje, poglede, riječi i djela; uopće sve stvoreno gledam i koristim samo kako i koliko to odgovara Tvojoj svetoj volji.

III. Red u uporabi stvorova

Stvorova ima bezbroj. Nisu svi stvorova za svakoga, nisu sredstva svakome, već je Gospodin jednome dao jedne, drugima druge. Tako bolesnik ne može upotrebljavati zdravlje, nego svoju bolest. Niti siromah bogatstvo, nego svoje siromaštvo. Tako i napastovani može upotrijebiti na dobro svoju napast, učeni svoje znanje, bogati imetak, besposlen svoje vrijeme itd.

Imaš li priliku upotrijebiti više sredstava, možeš ih upotrijebiti samo jedno po jedno, ne više odjednom, jer bi ti više smetala nego koristila. Kao što dobar majstor uzima onaj komad alata koji mu treba u tom trenutku, učenik onu knjigu iz koje će učiti, tako i ti od stvorova koristiš onog koji ti treba taj tren za izvršenje volje Božje prema tvojim staleškim dužnostima, prilikama i duševnim potrebama.

Samo dakle vječni cilj određuje kojim redom ćemo upotrebljavati sredstva (stvorove) što su nam na dohvat. Jer što više odgovara volji Božjoj, odgovara više slavi Božjoj i našem spasenju.

U propovijedi, razmatranju, ispitivanju savjesti, u trenucima sabranosti uspoređujemo svoj život sa voljom Božjom. Zaključujemo, koja sredstva u našim okolnostima više odgovaraju i više služe vječnom cilju. Tu govori Gospodin nama svojim svjetlom milosti. Ali time stvar nije završena. Sada moramo mi učiniti svoje: molitvom prilagoditi svoju volju volji Božjoj i svladavajući sebe, svoje želje provesti u djelo volju Božju – koristeći ono, što sada hoće bolja Božja.

Ako ne pomaže dosadašnje, izaberi drugo sredstvo: drugi uzdah za istu svrhu, drugi način borbe protiv napasti, drugu vježbu iste kreposti itd. Ono, što u tvojim okolnostima odgovara volji Božjoj. To prihvati molitvom i upotrijebi svladavajući svoje želje. Ipak, ne mijenjaj neprestano sredstva za istu svrhu. Ne uzimaj sad ovo, sad ono, jer bi to bio znak nerazboritosti i nestalnosti, koja ne nastoji ozbiljno oko svoga usavršavanja.

Često ti se tokom dana nudi prilika, da između dva ili više djela izabereš, prihvatiš i upotrijebiš ono, što onaj tren više odgovara volji Božjoj.

Najviše odgovara volji Božjoj čuvati se onoga što Bog zabranjuje. Zatim da činimo ono, što Bog traži u zapovijedima i našim staleškim dužnostima. A onda tek ono, što nam Gospodin ostavlja po volji. Od dobrovoljnih djela moramo učiniti ono, koje ovaj tren više odgovara volji Božjoj.

Tko ne pazi na taj red, lako si s vremenom natovari previše dobrovoljnih obaveza: molitava, postova, devetnica, dužnosti u raznim pobožnim društvima itd. Te dobrovoljne dužnosti postanu duši teretom, koji smeta u usavršavanju, a ponekad i u samom vršenju volje Božje – zakona Božjeg i staleških dužnosti. Kada bi to primijetio duhovni vođa, možda bi smatrao potrebnim umanjiti dobrovoljne obaveze i tako da duši vremena za staleške dužnosti, za razmatranje i ispitivanje savjesti, kao i za djela ljubavi prema bližnjemu. O, kad bi ta duša poslušala spoznajući, da već jednom mora učiniti red u sebi i ne služiti sredstvima nego cilju. Tada bi ta duša, taj Božji vrt, procvala novim svježim duhovnim životom.

B) NAJPRIJE SLUŽE NAŠEM DUHOVNOM ŽIVOTU

1. TEŽNJA ZA SAVRŠENSTVOM

I. Težnja za savršenošću ne mora se osjećati

Ljubav prema Bogu, u kojoj je naše savršenstvo, je unutarnji osjećaj naše volje. Ali ono se često prelijeva i u našu nižu, osjetnu narav. Tada ljubav prema Bogu osjećamo kao mir i radost u Bogu ili kao težnju za Bogom i savršenstvom.

Ljubav prema Bogu osjećamo kao smirenje i radost u Bogu: radujući se ne samo Njegovoj savršenosti i blaženstvu, što ga On uživa; nego i onoj ljubavi, kojom nas prati; Njegovoj pomoći, kojom nas potiče na dobro; duhovnom sjedinjenju s Bogom i Njegovom milosnom stanovanju u nama.

Ali sada ne gledamo Gospodina licem u lice; ne posjedujemo Ga tako, da Ga ne bismo mogli izgubiti; niti Ga uživamo potpuno – kao sveti u Nebu. Zato i ljubav prema Bogu ne osjećamo toliko kao smirenu radost u Bogu, nego više kao težnju za Bogom, kojega želimo postići i kao težnju za savršenom ljubavi, kojom najpotpunije postizemo Boga za života i u vječnosti. Ova osjetna težnja za Bogom i savršenstvom podupire unutarnju težnju naše volje, kao što jeka pojačava naš uzvik.

Ali naša volja ne odaziva se svaki put našim osjećajima, niti naši osjećaji volji. Volja može činiti suprotno onome na što je strasti pozivaju i vuku. Slično i unutarnji osjećaji volje npr. kajanje, savršena ljubav ne odjeknu svaki put u našoj nižoj osjetnoj naravi. Tako često ne osjećamo nutarnju težnju za Bogom i savršenstvom. Ne osjećamo je često niti onda, kad je ova težnja jača od naših strasti i kad je sposobna činiti velika djela i žrtve za Bog i bližnjega.

II. U čemu je težnja za savršenstvom

Ovdje govorimo samo u unutarnjoj težnji za savršenstvom, koja se nalazi u volji i koja se ne mora osjećati. Ova težnja je najnaravniji pokret aktivne ljubavi prema Bogu za života. Zato je prvo i glavno sredstvo, koje služi našem usavršavanju.

Prema njezinom bivstvu ovu težnju za Bogom i savršenstvom zove sv. Pismo «*ljubavlju ... ljubavlju koja ne sili*». Ukoliko se težnja za savršenstvom javlja u našem srcu, kaže sv. Pismo, da «*tražimo Boga ... želimo biti s Kristom ... nastojim Mu se dopasti ... uzdišem za posinaštvom Božjim i za otkupljenjem svoga tijela ... tražimo ono, što je gore ... težimo za posvećenjem ... težimo za savršenstvom ... i ... za ljubavlju ... da ustrajemo u vjeri ... u ufanju ... u milosti Božjoj*». Ukoliko se težnja za savršenstvom opaža u našim vanjskim djelima zove je sv. Pismo: «*revnost u djelu Gospodnjem ... vjernost zapovijedima Božjim ... savjesnost ... ustrajnost do konca u patnjama i progonima ... neutrudivost u dobru ... ustrajnost u dobru ... vjernost do smrti ... itd*».

Iz ovih izraza sv. Pisma vidimo, težnja sa savršenstvom nije u samim pobožnim uzdisajima, željama i odlukama, nego da trajno, revno i poslušno vršimo volju Božju djelima i trpljenjem. Ova težnja sakuplja sve naše sile duhovne i tjelesne u radu oko našeg usavršavanja. Svladava strasti, zle navike, sklonosti i sve druge zapreke. U prilikama i neprilikama života vježbaj potrebne kreposti. Zato koristi ona sredstva, koja prema našem staležu služe našem usavršavanju.

Neke duše imaju manje, a druge više prilike za izvanjska djela. Zato se i težnja za savršenstvom kod jednih pokazuje više izvanjskim djelima kreposti, dok se kod drugih razvija u unutarnjim djelima: vjere, ufanja, ljubavi, poniznosti, žrtve, svladavanja strasti, mašte, volje

itd. Gospodin, koji gleda srca i nakane, zna i suditi će, je li težnja, što čini ova unutarnja i vanjska djela proizašla iz vjere, ufanja i ljubavi prema Bogu ili iz ispraznog sebeljublja, iz obzira prema svijetu i drugih naravnih razloga.

III. Ojačaj u sebi težnju sa savršenstvom

Težnja za savršenstvom nije sama naša dobra volja. Težnja za savršenstvom je djelo ljubavi prema Bogu, koja dolazi od milosti Božje i naše dobre volje.

Milošću nas Bog zove na ono, što traži Njegova volja, što je dobro. Milost nas sjeća riječi Božje, koju upoznajemo u Crkvi: u propovijedi, kršćanskom nauku, društvenoj pouci, duhovnom čitanju i savjetu. Sjeća nas kako bi shvatili koliko su dragocjena vječna dobra: Bog, milost, krepost, ljubav prema Bogu, Nebo itd. Da upoznamo što je pred Bogom dobro, što je Bogu ugodnije, a što savršeno. Ovom spoznajom milost Božja potiče u našem srcu težnju za vječnim dobrima i za savršenstvom. Tko ne zna, ne želi. Po ovoj spoznaji i težnji za savršenstvom neprestano ćemo se obnavljati nadzirući i svladavajući sebe, živeći u sabranosti i poslušnosti Bogu i sv. Crkvi, u apostolatu molitve, djela i trpljenja. Zato nas Apostol i opominje: «*Obnavljajte se uvijek misleći i istražujući, što je volja Božja: što je dobro, što Mu ugađa, što je savršeno*». Ako zanemarujemo milost Božju, koja nas riječju Božjom sjeća dobra, javlja se u našem srcu rijetko ili nikada ozbiljna težnja za vječnim dobrima i za savršenstvom. Hladi u nama ljubav Božja. Postajemo mlaki, a Gospodin prijeti: «*Jer si mlak, zato ću te izbaciti iz usta svojih*». Dakle, riječ Božja, ako je spremno primamo, ostavlja u duši težnju za savršenstvom.

Još lakše se ova težnja javlja u nama, *ako razmatramo savršeni život Isusa Krista, Blažene Djevice Marije i Božjih svetaca*. Primjeri potiču.

Ipak, najjače se raspaljuje u nama *kad dostojno primamo sv. Pričest*. Neizmjerni Dar, koji nam se daje, izaziva u našem srcu želju, da Mu uzvratimo ljubavlju, potiče u nama težnju da Mu posve predamo sve naše sile i djela. To je težnja za savršenom ljubavlju – za savršenstvom Ljubav Kristova nije tada u našem srcu besposlena. On ljubi nas. Time u našem srcu izaziva titraj ljubavi prema sebi. Ova ljubav nam je duhovna slast i radost u Gospodinu, koga imamo u srcu. Ali duhovna slatkoća u sv. Pričesti brzo prođe i ostavi u našem srcu još veću težnju za Gospodinom, a time i težnju za sve većim savršenstvom, po kojem bismo Gospodina jednom potpuno posjedovali i uživali.

Jer težnja ljubavi za Bogom i savršenstvom nije samo naše djelo, nego nadasve djelo Božje – *treba za nju moliti*. I Apostol je molio za Filipljane: «*Molim da vaša ljubav sve više raste u (vjerskoj) spoznaji*». Molimo Te, nauči nas Gospodine, cijeniti vječna dobra i potakni u našem srcu trajnu težnju za njima.

Konačno: ako težimo za vječnim dobrima ne smijemo misliti da smo već na vrhuncu savršenstva. I nesavršena ljubav prema Bogu, kad je revna, teži za Bogom, za vječnim dobrima i za savršenstvom aktivno – ali nesavršeno. Govorimo i mi sa sv. Pavlom: «*Nisam savršen, ali težim da to postignem na bilo koji način*».

2. DUHOVNI VOĐA

Sebeljublje zavarava čovjeka. Prečesto tražimo ugodnost, korist i čast, a mislimo da idemo samo za slavom Božjom. Ne mogu suditi sam sebi. Zato ne mogu sam sebe sigurno voditi. Trebam vođu.

Sv. Pavao, kad ga je obasjala milost Božja, pitao je Isusa: «*Gospodine, što hoćeš da činim?*». A Isus sam ne poučava niti njega, kojeg je odredio za apostola naroda, nego ga šalje

svećeniku Ananiji. Svećenik mora biti duhovni vođa. On ima poziv i milost za to. On zastupa naučavajući Crkvu, kojoj Gospodin kaže: «*Tko vas sluša, mene sluša*».

I redoviti ispovjednik je jednim dijelom duhovni vođa. Duhovni vođa nije ipak isto što i ispovjednik. Ako od svećenika tražim samo oprostjenje grijeha, onda mi je on samo ispovjednikom, a ako tražim njegove savjete na putu savršenstva i slušam ih, onda mi je on duhovni vođa. Ako od njega tražim jedno i drugo, onda mi je on i ispovjednikom i duhovnim vođom.

On neka je revan i pobožan, učen, iskusan i razborit, jer on nam određuje, na koji način i u kolikoj mjeri smijemo preuzeti odricanja, obaveze i vježbe u krepostima, kako bi one odgovarale našim dužnostima, snazi naše dobre volje i milosti, uopće našim prilikama.

Pa bio on još tako svet svećenik, ako u njemu ne gledaš toliko zamjenika Isusa, nego više čovjeka, kojeg voliš radi njegovih naravnih darova ili prema kome ne možeš biti iskren radi nekih zemaljskih obzira i stida, onda on nije za tebe pogodan duhovni vođa. Tvoja poslušnost njegovim odredbama i savjetima mogla bi tada biti naravna poslušnost radi čovjeka, umjesto kreposna i zaslužna poslušnost radi Boga. Moraš izabrati nekog drugog za duhovnog vođu.

Njega moraš slušati u svemu, što Bog ne zabranjuje. Moraš stalno moliti za njega, kako bi ga savjetima uvijek vodila milost Božja. Moraš ga štediti, tj. dolaziti u zgodno vrijeme i oduzimati mu što manje vremena. Ne smiješ očekivati, da bude s tobom obziran i popustljiv.

Na početku moraš svom duhovnom vođi otkriti svoju prošlost, te pravo i potpuno sadašnje stanje svoje duše.

Poslije ćeš mu bar svaki drugi mjesec otkriti svoju dušu na ovaj način: Najprije kažeš grijeha iza zadnjeg svog očitovanja, te kako si vršio svoju posebnu odluku. Zatim sve ostalo: svoje zlo i dobro. Zlo, tj. svoje obične pogreške, napasti, poteškoće i pogibelji, otkuda su dolazile i kakvom uspješnošću si ih pobijao. Koje su te misli i nakane obično zaokupljale i zašto – tj. koje molitve moliš i kako; koju si strast svladavao ili krepost vježbao; koje si milosti i prosvjetljenja primio.

Hoćeš li koju trajniju vjersku obavezu ili vježbu preuzeti, ne čini to svojevolarno, nego jedino ako dozvoli duhovni vođa. Izvan redovnog vremena pitaj ga samo u velikoj duhovnoj potrebi. Ne govori duhovnom vođi nikada o svojim čisto vremenitim stvarima i sitnicama. Ne zaplići ga u svoje čisto vremenite poslove i brige.

Ispovjedaonica je za svakoga najzgodnije mjesto, a za žene gotovo jedino mjesto, gdje mogu najmirnije i najiskrenije govoriti s duhovnim vođom.

3. ISPITIVANJE SAVJESTI

I. Upoznaj sebe! Bdi nad sobom!

Upoznaj sebe: svoje sile, sklonosti, strasti, pogibelji, napasti, grijeha. Vidjet ćeš što treba ukloniti, ispraviti, što pojačati, steći. Upoznaj se ispitivanjem svoje savjesti.

Moraš bdjeti nad sobom i često tokom dana pogledati, ideš li još putem volje Božje. Svaki dan treba pregledati, kakav je bio tvoj život toga dana. Kuda on smjera? Jesi li skrenuo s puta? Zašto ići bez svrhe, uludo? Trebaš ponovo svojim korakom stati na stazu volje Božje. Tako bdiš nad svojim koracima u ispitivanju savjesti.

Revni kršćanin ispituje svoju savjest dva puta na dan. Navečer se ispituje o svim grijesima što ih je počinio toga dana. To je općenito ispitivanje savjesti. Ujutro ili popodne ispituje se samo o jednoj stvari. To je posebno ispitivanje savjesti. Oba ispitivanja mogu se obavljati i kod večernje molitve.

Kod svakog ispitivanja savjesti najvažnije je da se dobro pokajemo za prošle grijehe i čvrsto se odlučimo za dobro.

Za općenito ispitivanje savjesti treba oko pet minuta. Tako i za posebno.

Svi, koji su sposobni ispovijedati se, mogu obavljati općenito ispitivanje savjesti. Ne samo obrazovani, nego i mnogi jednostavni ljudi mogu obavljati i posebno ispitivanje savjesti.

II. Općenito ispitivanje savjesti

O svim grijesima, koje smo tijekom dana učinili, obavlja se uz večernju molitvu.

Obično se vrši ovim redom:

1. Zahvališ Gospodinu za dobročinstva, koja si danas (i u cijelom životu) od Njega primio.
2. Zamoliš milost, kako bi upoznao svoje današnje grijehe.
3. Prolaziš mišlju po redu, poslove toga dana i prisjećaš se što si kod pojedinog posla pogriješio.
4. Moliš od Gospodina oprostjenje svojih prošlih grijeha (pogrešaka).
5. Moleći Njegovu pomoć za budućnost odlučuješ da ćeš se čuvati ovih grijeha.

Moje sebeljublje pokriva moje pogreške, uljepšava sva moja nedjela, otupljuje moju savjest i zavodi me na put grijeha i propasti. I svijet i đavao koriste ga protiv mene. Pomozi mi, Gospodine, da prepoznam svoje slabosti, ispitivanjem savjesti prozrem nakane svojih djela, kajanjem se odvratim od prošlog zla i dobrim se odlukama učvrstim na putu Tvoje volje.

III. Posebno ispitivanje savjesti

Lanac je jak toliko koliko je jaka najslabija karika u njemu. I ti si toliko duševno jak, koliko si jak u onome, u čemu si najslabiji.

U posebnom se ispitivanju savjesti – prema dozvoli duhovnog vođe – ispituješ o onoj strasti, koja te najviše navodi na grijeh i pogreške, ili o kreposti i slabosti (strasti) koja je u suprotnosti sa tvojim staležom.

Ispituješ se redom ili po poslovima, ili satima dana. Zatim na listu papira (koji možeš negdje zgodno čuvati) upišeš datum, uz njega označiš brojem ili točkicama, koliko si puta tog dana pao u grijeh, odnosno vježbao krepost. Nemoj napisati o čemu se ispituješ, jer bi to netko mogao naći. Bilježiš ovako:

22. VII - .....

23. VII - .....

24. VII - ..... itd.

Zabilježivši to, usporedi odmah današnji dan sa jučerašnjim, kako bi vidio napreduješ li ili ne. Isto tako usporedi i svaki tjedan. Nisi li napredovao, ispitaš gdje je uzrok i moli Gospodina oprost i obećaj uz Njegovu pomoć ukloniti uzrok i popraviti se. Napreduješ li, zahvali od srca milosti Božjoj.

Za što boljim postizanjem onog za čim težiš posebnim ispitivanjem savjesti, ponovi odluku posebnog ispitivanja savjesti svako jutro, a tijekom dana, kada primijetiš da si pokleknuo, kajući se stavi ruku na srce, ali da to drugi ne primijete, ili samo kajući se pogledaj dolje. Da podupreš odluku posebnog ispitivanja savjesti: u razmatranju nađi poticaj i stvori odluku, koja odgovara odluci posebnog ispitivanja. U molitvi, sv. Misi i iza sv. Pričesti moli za pomoć u provođenju te odluke. I pokorničke vježbe biraj prema stvari, o kojoj se posebno ispituješ, svakako uz dozvolu duhovnog vođe.

Ispitivanje o jednoj te istoj stvari (pogrešci ili kreposti) traje više mjeseci, a i godina. Da nas preduga jednolična borba ne bi izmorila čuvaj se nekoliko mjeseci pogrešaka (negativno), a zatim vježbaj suprotnu krepost (pozitivno), na bilo koji način ali sve savršenije. Tako se

možeš čuvati oholosti, a potom nekim poniženjem vježbati u poniznosti, npr. često se tokom dana (bilježi koliko puta!) sjećati zapovijedi i kazni Božjih, te bi se tako ponizno bojao Boga; ili nećeš vršiti svoju volju, nego Božju; ili vršiš volju poglavara radi Boga; ili se pokoravaš u svim stvarima, koje nisu grešne; ili spoznaješ i priznaješ pred Bogom svoje pogreške; ili spoznaješ i osjećaš se nevrjednim i nepotrebnim; ili spoznaješ i držiš se nezatnijim od svih; ili uzimaš i obavljaš obične, jednostavne poslove; ili šutiš dok te se ne pita; ili se suzdržavaš od glasnog smijeha i isticanja u vladanju; ili govoriš malo i promišljeno; ili čuvaš oči od prezirnih i oholih pogleda. Koja bi od ovih poniženja mogao uzimati kao vježbu u poniznosti i kojim redom, ovisi o potrebama i prilikama u kojima živiš. Mnogi ne trebaju sami tražiti izvanjska poniženja, jer ih ima dosta i trebalo bi ih samo upotrijebiti. Drugi trebaju poniznost vježbati ponižavajući se u srcu, jer ga oholost napada u srcu. Poglavar i ne može obavljati neka izvanjska poniženja jer mora sačuvati autoritet, koji mu je potreban. Unutrašnja poniženja može vježbati svatko. U njima je srce poniznosti. Slično je i kod drugih strasti i kreposti. Tako se posebnim ispitivanje svladava jedna strast za drugom ili se vježba jedna krepost za drugom.

Daj mi Gospodine, čvrsto se osloniti na Tebe, na Tvoju pomoć u posebnom ispitivanju savjesti, a ne diviti se sebi ili se uzdati u sebe, svoje odluke i nastojanja, jer bih tada ostao slijep i zao.

4. MOLITVA

I. O molitvi općenito

Molitva je potrebna, jer razumni stvor mora živjeti za slavu Božju, klanjati Mu se i ljubiti Ga; jer slab čovjek mora ponizno tražiti oprostjenje i pomoć Božju i za njih zahvaljivati, a sve to čini molitvom. Molitva je potrebna kao izraz naše vjere, ufanja i ljubavi prema Bogu. Molitva je potrebna kao prijelaz od prosvjetljenja prema pomoći Božjoj, i od milosti prema svakome dobrom djelu, zasluži i posvećenju.

Prema Isusovoj opomeni molimo u prvom redu za duhovna dobra. Pa i kad molimo: «kruh naš» i «oslobodi nas od zla» i tada molimo nebeski kruh (Sv. Pričest) i da bi nas Bog sačuvao od pravog zla; grijeha. Vremeniti kruh i oslobođenje od vremenitih patnji molimo, ukoliko to ne bi zlorabili protivno slavi Božjoj i našem spasenju. Grešno je moliti, da bi nam uspjelo, nešto ukrasti, komu naškoditi, koga ocrniti ili kakvo drugo zlo učiniti.

Duh kršćanstva, duh ljubavi traži da molimo jedan za drugoga. Očenašem je odredio Isus što moramo moliti za sve nas. Što smo sebičniji, te više molimo za sebe i za one, koji su nam po nečemu bliži. Što se čovjek više uzvine Bogu, to su općenitije a i duhovnije njegove molitve. Reci, za koga i što moliš i kazati ću ti, kakav si.

Vrijednost i jakost naše molitve ovisi o tome kolikom vjerom, poniznošću, pouzdanjem, ljubavlju i ustrajnošću molimo. Moleći velika dobra sveci su još prema opomeni Gospodinovoj pojačavali svoje molitve postom (trpljenjem) i milostinjom. Posebnu jakost ima zajednička molitva. Uvedi zajedničku molitvu barem u svoju obitelj.

Rastresenosti. I sv. Bernardo se žalio da ne može izmoliti Očenaš, a da ga ne napadnu svakakve misli. Takve misli dolaze od naših osjetila i strasti, od svijeta i vraga. Mogu to biti misli suprotne onome što čovjek moli ili bogohulne, ohole, nečiste, zavidne, srdite ili brige za posao, život ili neke druge. Ne pita se kako su nas one dugo zadržale. Mi nismo krivi za njih, ako smo se prije molitve pripravili za molitvu, a pod molitvom čuvali oči i prezreli rastresenosti, čim smo je opazili. Pripravimo se za molitvu, ako ostavimo zemaljske misli i smirimo se u Bogu sjetivši se Božjeg veličanstva i svoje ništavnosti pitajući se: Tko je On, a

tko sam ja? Dovoljno je ako se tako pripravljamo za molitvu, koliko bi trajao jedan Očenaš. Slučajnim i grešnim postale bi rastresenosti ako bismo ih opazili pod molitvom, i ipak se zadržavali u njima. Kada ih opazimo, mirno prijedimo preko njih nastavljajući molitvu gdje smo prestali. I kada misli nasrtaju kao roj pčela, dovoljno je da se uzdržimo pred Bogom zadovoljni, što duhom gledamo prema Njemu i što On gleda nas. Mi i tako umnažamo zasluge svoje molitve. Nerazumno bi bilo ponavljati pojedine riječi ili dijelove usmene molitve, jer u trenu kada smo ih izricali, nismo mislili na njihovo značenje.

Kada moliti? Slaviti Boga treba češće puta na dan. «**Večerom, jutrom i popodne ja ću kazivati svoju potrebu i uzdisati i On će uslišati glas moj**», kaže prorok. Apostoli su u devet sati iza zajedničke molitve primili Svetog Duha. Petar i Ivan išli su u tri sata popodne u hram na molitvu. Prorok kaže: «**Sedam puta na dan slavio sam Tebe**». I opet: «**U ponoć sam ustajao slaviti Te**». Gospodin i apostoli učili su: «**Molite neprestano**». Neprestano molimo, kad se često kroz dan uzdahom dižemo Bogu i kada dobrom nakanom svoja dnevna djela pretvaramo u molitvu.

II. Usmena molitva

Ako ustima izgovaramo stalne molitvene riječi, zovemo ih usmenim molitvama. Tako se obično mole: Očenaš, Zdravo Marijo, Vjerovanje, 10 zapovijedi Božjih, djelo vjere, ufanja i ljubavi; molitve, što ih svećenik moli u Sv. Misi itd. Isus i apostoli obavljali su usmene molitve. I Crkva ih koristi i preporučuje. I sam razum uviđa potrebitost usmene molitve, jer je ne samo duša, nego i tijelo stvor Božji, pa moramo ne samo duhovnim unutarnjim, nego i tjelesnim, usmenim molitvama štovati Boga.

Usmene molitve su osobito zgodne za zajedničko i javno štovanje Boga. I za pojedinca su zgodnije od drugih, ako je u njima lakše sabran. Dužni smo stalno moliti usmene molitve, ako su nam propisane npr. molitve za pokoru i molitve s oprostom.

Kako bi nam usmena molitva bila dobra, mora biti prava nakana i pažnja. Najbolja je nakana, ako u srcu odredim kako hoću moliti tj. hoću slaviti Boga, zahvaliti Mu, zadovoljiti Mu ili prositi Ga. I ako nakana nije u srcu upravo ovako izražena, ona je dovoljno uključena već u tome, što se prije molitve sjetim prisutnosti Božje; ili što uzimam molitvenik, da ću moliti; ili što ostavljam druge misli, koje bi me odvele u rastresenost; ili zato što idem na mjesto, gdje se molim. Sve ovo vrijedi i o nakani, koja treba za razmatranje. Nakana upravlja našom molitvom sve dok hotimice ne pristanemo uz rastresenost. Rastresemo li se hotimice, moramo se opet voljom vratiti molitvi. Time obnavljamo nakanu moliti.

Osim nakane za dobru usmenu molitvu (i za razmatranje) treba i pažnja. Kod usmene molitve pažnja je trovrsna. Dovoljna je pažnja, ako pazimo da točno izgovaramo riječi molitve, premda ne pratimo njihov smisao, niti mislimo na cilj molitve. Bolja je usmena molitva, u kojoj izgovarajući riječi molitve pazimo na njihov smisao. Najbolja je, ako izgovarajući riječi molitve pazimo na Boga, koji je cilj naše molitve, te molitvom hoćemo Njega slaviti, Njemu zahvaljivati, izraziti svoje pouzdanje, ljubav, predanost, Njega molimo za milosti koje su nam potrebne itd.

Nije li nam koja usmena molitva upravo propisana, umjesto nje možemo moliti i bez riječi i bez molitvenika samim mislima, osjećajima, željama i odlukama. Pomozi si kod toga tako da pročitaš ili izgovoriš izreku molitve, a onda sam govori Gospodinu sličnim osjećajima, željama i odlukama. Zatim uzmi slijedeću izreku na isti način. I tako redom, dok ne prođe vrijeme određeno za molitvu. Ne možeš li ni tako, tada moli polagano po smislu, po molitveniku ili molitve, koje znaš napamet. Ako te za vrijeme takve usmene molitve zaokupe misli ili čuvstva vjere, ufanja i ljubavi, poniznosti, zahvalnosti prema Bogu, prepusti se tim osjećajima, a zatim prema njima načini dobru odluku. Kada te ova izreka molitve više ne

zagrijava nastavi dalje usmenu molitvu, dok opet ne osjetiš slično. Kada prođe vrijeme molitve, završi je ispustivši još neobavljeni dio usmene molitve, jer si ga dostojno zamijenio razmatranjem.

Ovakvu slobodu dobro je uvijek imati u nepropisanim (npr. jutarnjim, večernjim itd.) usmenim molitvama. Kako ti ova slobodna molitva ne bi prešla u obično i besvjesno ponavljanje ispraznih, krivovjernih i besmislenih riječi ili da ti ne postane dosadnom, uzimaj molitve sv. Crkve (iz misala, brevira itd.) i izražavaj svoje misli prema mislima sv. Crkve. Tako moliš zajedno s Crkvom, njezinim riječima, vjerom i duhom.

Ako duhovni vođa skрати tvoje usmene molitve, pa i one, na koje si se privatno obavezao, dužan si ga poslušati. A ako ti on umjesto pojedinih molitava odredi samo: kako dugo trebaš moliti, tada možeš to vrijeme ispuniti, kako smo to ovdje opisali.

III. Molitva uzdasima

Spasitelj je rekao apostolima: **«Kad molite, nemojte puno govoriti kao pogani»**. I onda ih je učio Očenaš. Molitvu od osam uzdaha. U malo riječi čovjek može puno moliti. Puno moli, tko iz ljubavi prema Bogu velike, vječne stvari od Boga traži i ka njima stremi, koji moli, da bi slavio Boga, da bi se vršila volja Božja. Malo moli, tko makar i s puno riječi i dugim molitvama traži samo ništavne zemaljske stvari.

Kratka molitvica od nekoliko riječi, koja se izreče skoro u jednom dahu zove se uzdahom ili strelovitom molitvicom.

I Isus je molio uzdasima, naročito na Maslinskoj gori i na križu. On je pomilovao razbojnika i carinika za samo jedan uzdah, a slijepca ozdravio jer je nekoliko puta ponovio uzdah: **«Isuse, Sine Davidov, smiluj se meni!»**. I sveci su rado molili uzdahe. Osobito one uzete iz Svetog Pisma. I Crkva ih puno koristi i preporučuje. Naročito one uzdahe, koje je obdarila oprostom.

I ti se možeš uzdahom diviti Božjoj dobroti i savršenosti: «Kako si dobar, Gospodine! – Veliko je tvoje milosrđe! – Svet, svet, svet ...» itd. Možeš uzdahom zamoliti Njegovu pomoć u napasti i potrebi: «Bože, pomoz mi!». Možeš Mu zahvaliti: «Hvala Ti, Bože! – Hvala Bogu». Možeš se klanjajući baciti pred Njega: «Gospodine, Tebi se klanjam». Možeš se odlučiti za dobro: «Uz Tvoju pomoć čuvat ću se ovoga i onoga zla! Činiti ovo dobro!». Možeš zagrliti u duhu križ Gospodnji i prikazati Mu svoje djelo i svoju patnju: «Sve Tebi za ljubav!». Možeš se i češće staviti u prisutnost Božju: «Bože, gledaš me, gledam Te!». Ponavljajući češće uzdah: «Bože, vjerujem u Te, ufam se u Te, ljubim Te!» vježbaš i jačaš ove kreposti. Tako možeš ponavljajući odluku kao uzdah vježbati svoju strpljivost: «Tebi za ljubav hoću biti strpljiv!». Svoju čistoću: «Pomoz mi, da budem čist!». Ljubav prema bližnjemu: «Opraštam, da mi Ti oprostiš!». Poniznost: «Ništa sam! Sve je Tvoje!». Sjedinjenje s voljom Božjom: «Hoću što Ti hoćeš!». I svaku drugu krepost.

U svakom poslu i trpljenju, u svako vrijeme i na svakom mjestu možeš uzdahom dignuti srce Bogu. Čestim uzdasima naš život postaje neprestanom molitvom, kako to hoće Gospodin. **I naše srce, koje je stan Božji, postaje živi hram Božji, dom molitve**. Uzdasima možeš nadomjestiti usmenu molitvu, pa i razmatranje onda, kad ti ih bolest ili iznenadni posao ne da obaviti. Jer su nam uzdasi uvijek pri ruci možemo se njima beskrajno koristiti. Uzdasi nas podupiru u dužnostima; pridignu nas, ako smo pali. Njima pobjeđujemo napasti i strasti, vježbamo kreposti, obnavljamo kroz dan dobru nakanu, združujemo se s Bogom.

Nemoj se baš vezati na stanovite uzdahe, da se ne bi naviknuo na njih, te ih izgovarao bez misli. Dovoljno je srcem uzdahnuti ono, što ti nadahne ljubav prema Bogu. Ipak je dobro znati neke uzdahe napamet. Kada ti srce bude hladno, suho i bez riječi njima ćeš se poduprijeti i upaliti vatru ljubavi Božje, zahvalnosti, poniznosti itd.

Izreći ću češće tijekom dana pred drugima koji uzdah, kako bi potaknuo u njima (osobito u djeci, ukućanima) misao na Boga i da priučim sebe i njih moliti uzdasima.

IV. Molitva razmatranja

1. Obično razmatranje. Trgovac razmišlja o cijeni robe na raznim tržištima, promatra prilike za nabavu, dovoz i prodaju i kad vidi, da bi ta kupnja bila korisna, odlučuje se za narudžbu. Dobar kršćanin razmatra, kako bi mogao u svojim prilikama što bolje izvršiti volju Božju i što više se okoristiti za vječnost.

Najlakše razmatraš čitajući koju bogoljubnu knjigu. Iza pojedine izreke promisli, kako bi bilo lijepo, dostojno, korisno i nužno, da tako činiš, kako Bog tu želi. Javi li ti se za vrijeme ovog razmišljanja u srcu čuvstva, zadrži se u njima, dok dolaze. Kad se već čuvstva smiruju, sjeti se ponovno onih razloga, koji su ti potaknuli ova čuvstva. Ne ožive li time ponovno ista čuvstva, prođi razmišljanjem na slijedeću izreku. Tako redom, dok ne prođe vrijeme, koje imaš za razmatranje. Ne izgubi se ipak u samim svetim čuvstvima, nego ih upotrijebi kako bi odlučio, da ćeš još isti dan vršiti ovo ili ono, na što te razmatranje i čuvstva potiču.

Na ovaj način mogu razmatrati i jednostavni ljudi i bolesnici i rastreseni.

2. Poseban način razmatranja. Duhovni učitelji savjetuju, kako se kod razmatranja može obavljati: a) priprava, b) samo razmatranje i c) završetak.

a) Priprava se obavlja ovako: U predvečerje prije razmatranja pročitaš ono, o čemu ćeš drugi dan razmatrati. Ujutro kad počinješ razmatranje sjeti se, da si pred Bogom, pokloni Mu se i pomoli se Duhu Svetom da te prosvijetli. Zatim se sjeti zgrade, u kojoj je izrečena ona istina, koju ćeš razmatrati: a maštom si taj događaj tako predočiš, kao da se sada zbiva. Nemoj se kod toga naprezati u maštanju, niti mu se prepustiti. Zabavi je samo, da te ne rastresa.

Samoo razmatranje obavlja se pameću, razumom i voljom. Pameću sjećaš se događaja odlomak po odlomak. Razumom razmišljaš o tome događaju toliko, da ti bude jasno, o kojoj se istini Božjoj tu radi i što ta istina od tebe traži. Ako se radi o otajstvu (npr. Presvetom Trojstvu), možeš ga jednostavno vjerom prigrliti: «Bože vjerujem ovo, što si Ti rekao». Ako se radi o događaju, kreposti, zapovijedi, njih možeš i razumom shvatiti. Knjiga, iz koje razmatraš, dati će ti dokaze, razloge, usporedbe, primjere, kojima će razum djelovati na volju. Ovo razmišljanje o Božjoj istini nije proučavanje niti istraživanje, nego molitva. Zato bi ono trebalo potaknuti čuvstva molitve. U tu je svrhu dovoljno promisliti: Kako je dostojno, korisno, nužno ovo, što istina Božja od mene traži! Kako sam ja to do sada vršio? Što moram ubuduće činiti i prema tome: koje zapreke ukloniti, koja sredstva upotrijebiti? Kako odgovori na ova pitanja predočuju našoj volji dobrotu kreposti, milosti, zapovijedi, Neba, Boga itd., a volja po naravi teži za dobrom, te se prema ovim dobrima javljaju u volji sveta čuvstva, želje i odluke. Čim se ona jave, prestajemo s razmišljanjem i puštamo neka čuvstva poteku onom kolotečinom, na koju nas je dovelo razmišljanje i milost. Tada se rađaju u našem srcu čuvstva: stid i kajanje za grijeh; poniznost radi naše slabosti; strah pred grijehom i kaznom; zahvalnost za dobročinstva; divljenje nad djelima i savršenostima Božjim; ljubav prema dobroti Božjoj; sućut nad bolima Isusovim. Zatim želja, da svladamo svoje strasti, uklonimo zle prilike, stečemo kreposti, nasljedujemo Isusa. U ovakvim i sličnim čuvstvima i željama, je razgovor s Bogom, je molitva razmatranja. Ali ove želje i čuvstva nisu cilj razmatranja. Bez odluke one su cvijeće bez ploda. Zato, kada se javlja odluka, ne zaustavljaj se, dapače sva čuvstva pretvori u praktičnu, dobru, jaku i stalnu odluku. Općenita odluka, npr. neću se više ljutiti, koristila bi malo ili ništa. Trebaš se sjetiti gdje, čime i kako bi se mogao danas razljutiti (ili svladati ovu strast ili izvršiti ovu krepost) i odlučiti, kako ćeš se tada ponijeti i zašto. U jednom razmatranju dosta je jedna odluka.

c) Završetak razmatranja. Kad prođe vrijeme razmatranja zahvali se kratko Bogu za prosvjetljenja i ponizno Ga moli, da ti pomogne izvršiti tvoju odluku. Preporučí to Majci Božjoj, anđelu čuvaru i svecima. Ponavljaj tijekom dana odluku. Ovako odluka prelazi u tvoj dan i život. Mudra izreka govori da je put u Pakao popločen dobrim, a neizvršenim odlukama.

Posveti razmatranju barem četvrt ili pola sata. Nemaš li ujutro vremena za razmatranje, nadoknadi ga čestim uzdasima. Najzgodnije mjesto za razmatranje je u tišini tvoje sobice i u crkvi pred Presvetim.

5. ŽIVOT U PRISUTNOSTI BOŽJOJ

«U sve dane života svoga imaj Boga na pameti». Tako opominje pobožni Tobija svoga sina. U Svetom Pismu Bog se prijeti kaznom onima, koji Njega zaboravljaju.

Na razne načine možemo se sjetiti prisutnosti Božje:

1. Mogli bismo si i maštom predočiti Boga u onim tjelesnim oblicima, u kojima se pokazao ljudima. Ovako bi mašta pomagala razumu «**sjećati se Boga**». Ali, jer je Bog duh, razumu je dovoljna i sama vjera. Vjera je sigurna. Mašta može zastraniti. Samom vjerom, može se sjetiti, da nam je Bog prisutan, da osjetimo Njegovu blizinu. «Bože, vjerujem da sam pred Tobom. – Da si uz mene. – Da gledaš mene, svaku misao i svaki pokret moj». Ovako se u napasti i u dobru osloni na Boga. Uz mene si ne samo kao gledatelj, nego i kao prijatelj i pomoćnik moj: «**Držiš me za desnicu moju i vodiš me po volji Tvojoj**». Na ovaj se način osjećamo pred Bogom, uz Boga.

2. Ja nisam samo pred Bogom, nego i u Bogu. On me obuhvaća svojim neizmjerjem kao neizmjereno more. «U Njemu živimo, mičemo se i jesmo». Osjeti se često ovako u Njemu i živi otvorenim dječjim srcem, koje nema što skrivati pred Ocem svojim.

3. Još više. Bog je u meni kao u živom hramu svome. Vi ste hram Boga živoga, kao što je rekao Bog: «**Ja ću stanovati u njima**». Tvoje srce je svetište Božje, gdje se Bogu možeš zakloniti pred svakom pogibelji i prići Mu u svakoj potrebi. Na ovaj nam je način Bog najbliže i mi Bogu. Ovolika nas blizina Božja puni svetim poštanjem, ljubavlju, slavljem, zahvalnošću, poniznošću, pouzdanjem prema Bogu.

4. Isus Spasitelj, jer je On ne samo Bog nego i Čovjek, mogu si lakše predočiti maštom, kao da je tu kao dijete u jaslicama ili kako moli u vrtu Getsemani, kako Ga krune trnovom krunom, kako nosi križ i pada pod njim ili raspetoga, proslavljenoga, općenito u Njegovom čovječjem obliku. Kada si ovako predočavaš Spasitelja, misli, da On tebe gleda, kako ćeš se sada ponašati. U napasti, potrebi, zakloni se u Ranu Presvetog Srca Njegovog. Zagri križ na kojem visi tvoj Spasitelj. Klekni u duhu uz Njega na Maslinskoj gori. Govori Mu kao prisutnom, a ne kao udaljenom. Naravno: najlakše ćeš Isusu tako govoriti pred Presvetim Sakramentom, gdje je Isus kao Bog i Čovjek. Zato je ovdje razumu dovoljna vjera, manje treba mašte.

5. Svaki stvor nas na neki način podsjeća na Boga, ako prezrevši u stvoru prolazno duhom gledamo prema Stvoritelju. U ljepoti stvorova gleda moj razum: kako je lijep Bog, izvor sve ove ljepote, neprolazna ljepota, i divi Mu se. U hrani i drugim darovima Božjim vidi dobrotu Njegovu, i zahvaljuje Mu. U svakoj travki i cvijetku gleda mudrost Njegovu, u beskrajnom svemiru svemogućnost, veličanstvo i slavu Njegovu, i klanja Mu se i moli. U Nebu vidi ljubav Božju, u Paklu pravednost Njegovu i boji Ga se i ljubi Ga. Nemoj prolaziti pored stvorova Božjih kao da si slijep, gluhi, nijem i bez razuma.

Na jedna od ovih načina možeš se i ti sjetiti prisutnosti Božje. Upotrijebi onaj način, koji ovaj tren najviše djeluje na tvoje srce i potiče te na ljubav Božju, na pobožna čuvstva, uzdahe, odluke i djela. Življenje u prisutnosti Božjoj nije u samoj misli na Boga, nego više u

svojevoljnim svetim čuvstvima, željama, odlukama i djelima. Stati kod same misli na Boga znači: poći, a ne stići do cilja. Ipak je misao na Boga potrebna kao sredstvo, pokretač naše volje na dobra djela pred Bogom.

Svaki sat nekoliko puta ili kad ulaziš, izlaziš, progovaraš, mijenjaš posao pa i češće, u poslu i razgovoru, koji te rastresa, smiri se mišlju uz Boga, te mu prikažeš slavu, zahvalu, molbu, ali i svoje poniženje, slaganje s voljom Božjom, dobru nakanu, dobru odluku. Ovako se može pred Bogom, s Bogom i u Bogu boriti protiv svake napasti, vježbati u svakoj kreposti, poticati se na ljubav Božju, napredovati, usavršavati se. Zato sam Bog kaže Abrahamu: «**Živi preda Mnom i budi savršen**».

6. DUHOVNO ŠTIVO

I. Ako čitaš pobožnu knjigu iz same znatiželje: tražeći samo nove misli, birane riječi, zgodne fraze, lijepu formu, to je lakomislenost ili oholost. Čitaš li je samo radi znanja, to je nauka, koja je dobra ili zla: već prema nakani. Čitaš li pobožnu knjigu zato, da bi se njome okoristio za svoj duhovni napredak, tada je to duhovno čitanje.

Dovoljno je da te ovo čitanje potakne da volju Božju i svoje obične dužnosti vršiš novom revnošću. U tu svrhu je dovoljno, da dnevno malo pročitano potpuno shvatiš i primiš. Kao što ptica, kada zahvati kaplju vode, digne glavicu da ju proguta, tako i ti, kad pročitaš izreku, podigni misao svoju Bogu, te riječi dušom promisliš i prigriši. Pitaj se: kako bi nauku knjige mogao provesti u svojim prilikama. Važna mjesta čitaj dva i više puta i razmišljaj.

Dobro obavljeno duhovno čitanje prelazi u molitvu: u čuvstva i odluke kao i razmatranje. Zato i treba pristupiti k njemu kao k molitvi i završiti ga kojom dobrom odlukom i uzdahom, koji će te pratiti kroz dan. Jednostavni ljudi ovakvim duhovnim čitanjem nadomjeste razmatranje. A u vrijeme suhoće, bolesti, neraspoloženosti služiti će ovo čitanje jednako i drugima.

II. Knjige, koje bi se svakom mogle preporučiti za duhovno čitanje su: 1. Evanđelje, 2. Katekizam, 3. Život svetaca, 4. Nasljeduj Krista, 5. Rasprava o pravoj pobožnosti prema Presvetoj Djevici. I još koju knjigu o duhovnom životu. Glede drugih pobožnih knjiga pitaj duhovnog vođu. Najvećoj većini bile bi same spomenute knjige dosta za duhovno čitanje kroz sav život.

Slabo ti koristi čitati o čudesima, uznesenjima, vanrednim pokorama i posebnim darovima svetaca, kojih ti u tome nisi zvan nasljedovati. Vrlo je korisno čitati: kako su se sveci borili protiv neurednih nagnuća, padali i dizali se, kako su se vježbali u pojedinim krepostima, sudjelovali s milošću Božjom, neprestano napredovali i posvećivali se sve više. Ovakvi nas primjeri hrabre poći za njima.

Duhovno čitanje se obavlja dnevno po jedno četvrt sata. Katekizam se preporučuje čitati nedjeljom stranicu dvije, da ne zaboraviš istine Božje.

Nemoj sam sebe voditi prema raznim pobožnim knjigama. Od onoga, što ti pobožne knjige savjetuju, tvoj će ti duhovni vođa dozvoliti ono, što odgovara tvojim prilikama i potrebama tvoje duše. Njega pitaj i slušaj.

7. ISPOVIJED

I. Priprava za Sv. Ispovijed

Sveta Ispovijed nas duhovno obnavlja i usavršava. Po njoj uz oprostjenje grijeha dobivamo pomoć protiv slabosti, napasti i grijeha. Ako smo u teškom grijehu, ona nam je jedino sredstvo spasenja. «**Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se**» kaže Gospodin.

Da bi se pravilo ispovjedio moraš se prije Ispovijedi sjetiti svojih grijeha, pokajati se i odlučiti čuvati ih se, a ne priznati ih na Ispovijedi i primiti naloženu pokoru.

Ispitivanje savjesti . Tko svaki dan obavlja ispitivanje savjesti, a svakih se četrnaest dana ispovijedi (radi dnevne sv. Pričesti) dovoljno mu je i pet minuta, da se ispita za sv. Ispovijed. Za mjesečnu Ispovijed dovoljno mu je ispitivati se desetak minuta. Ovakvome će naime smrtni grijesi, ako nesrećom u njih upadne, odmah pasti na pamet. Tako i njihov broj.

I svojevoljni laki grijeh je prava uvreda Božja, te ga ne bi smio učiniti, pa kada bi i time mogao sav svijet osloboditi od bilo kojeg zla, smrti, pa i Pakla. Ipak se laki grijeh može oprostiti i samim pokajanjem, zatim djelima u kojima ima pokajanja, npr. poniznom molitvom, pokorničkim djelima itd. i uopće svakim djelom, koje je na slavu Božju kao: odlazak u crkvu, sv. Misa, vršenje volje Božje.

Nije potrebno mučiti se ispitivanjem svih lakih, a ni svojevoljnih lakih grijeha, to može isto biti štetno. Ako nemaš novih teških grijeha, dovoljno je ispitati se za par lakih grijeha, u koje padaš radi strasti, zlih navika, npr. zanemarivanja manjih dužnosti iz lijenosti, o ogovaranju iz nesklonosti, o hvalisavosti itd.

Pokajanje. Ispitivanjem savjesti upoznaš zloću svojih grijeha, a pokajanjem u srcu mrziš i prezireš bar sve svoje grijehe, što te rastavljaju od Boga, dakle barem sve teške grijehe. Zato što ih mrziš, želiš ih se riješiti. Tada si pripravljen za oprostjenje. Zato će i onaj bolesnik dobiti odrješenje, koji se ne može ispovjediti, niti izvršiti pokoru, ako se samo kaje. Bez pokajanja nema oprostjenja.

Pokajanjem mrziš grijeh kao grijeh, tj. zato jer vrijeđa Boga, jer nas rastavlja od Boga, zato što ga Bog mrzi i kažnjava. Sam Bog opisuje uvredu, što Mu ga nanose grijesi i prijeti mu se kaznom, slika ljepotu kreposti i obećava joj vječnu nagradu. Ako prihvatimo, ove Bogom objavljene nadnaravne razloge i kad misleći na ove kazne i nagrade Božje mrzimo grijeh, jer ga mrzi i kažnjava Bog, tada se kajemo iz vrhunaravnih razloga. Ovo je vrhunaravno pokajanje, kojim dobivamo u Ispovijedi oprostjenje teških grijeha, vječne muke i jednog dijela vremenitih kazni. Još savršenije je pokajanje, kad iz ljubavi prema Bogu žališ, što si Ga uvrijedio. Jer je savršenim pokajanjem srce pripravno primiti milost i raditi sve, što Bog hoće, tj. ispovjediti svoje grijehe što prije – zato njime postizemo odmah oprostjenje ne samo teških, nego i svih lakih grijeha i barem jednog dijela vremenitih kazni.

Da bi se iz vrhunaravnih razloga pokajao, razmišljaj neko vrijeme o Božjem veličanstvu i kaznama Njegovim, da ih se bojiš. O vječnoj plaći u Nebu, da se ufaš i želiš je. O dobročinstvima Božjim, kako bi vidio svoju nezahvalnost prema Bogu i da Ga ljubiš. Razmatraj: kako Isusa umjesto tebe krune trnjem, bičuju, i kako On za tebe pada pod križem, visi na križu, ili gledaj neku sliku Križnog puta, da ti se srce smekša i požališ svoju podlost i zloću. Možeš i od srca ponavljati koji zgodan uzdah npr. «**Oče sagriješio sam Nebu i Tebi. – Smiluj se, meni Bože po velikom milosrđu svome**» i sl.

Za to pokajanje treba ti samo nekoliko minuta. Ako je tvoje srce ipak ostalo hladno, ne napreži se kako bi osjetio bol pokajanja. Ovakvim naprezanjem možeš osjetiti sasvim naravnu osjetnu bol, koja nema ništa sa žalošću duše, s mržnjom na grijeh, u kojoj je pokajanje. Ako

želiš i moliš Boga, da ti da zamrziti svoje grijeha i ako si čvrsto odlučio uz pomoć Božju čuvati ih se, onda je tvoje pokajanje nedvojbeno.

U dvojbi moraš se bezuvjetno pokoriti sudu svoga ispovjednika i smiriti se.

Odluka. Ako ti je doista žao, što si do sada ovo ili ono sagriješio, tada ćeš odlučiti, da to više nećeš činiti. Odluči čuvati se barem teških grijeha i prilika, koje te navode na teški grijeh, te da ćeš po mogućnosti popraviti zlo, koje si učinio. Svih lakih grijeha ne možeš se uz običnu milost čuvati kroz cijeli život, zato bi to bilo nerazborito odlučiti. Ako nemaš teških grijeha, izaberi par lakih, koji te više muče i smetaju u napretku i uključi koji teži iz prijašnjih vremena. Protiv ovih grijeha probudi uz pokajanje i odluku.

Kad od srca moliš pomoć Božju, da bi se sačuvalo od grijeha, znak je da imaš dobru odluku. I ako ti ne uspije odluku izvesti, tvoja dobra odluka time ne bi postala nevaljanom. Što se više uzdaš u Boga, a manje u sebe, sigurnije ćeš izvršiti svoju dobru odluku.

II. U Ispovijedi i iza nje

U **Ispovijed** spadaju oni grijesi, koje smo učinili iza Krštenja. Ne boj se priznati osobito svoje teške grijeha. Što si ispovjedniku kazao, kao da si grobu rekao. Bolje da ih njemu kažeš, nego da ti na Sudnji dan i kroz sve vijek pred svima budu tvoja sramota i propast. Čim se sjetiš i kojeg još neispovjedenog teškog grijeha, što si ga zaboravio reći na kojoj prijašnjoj Ispovijedi, dužan si i njega reći na slijedećoj Ispovijedi.

Za svaku vrstu teškog grijeha treba reći i broj, barem po prilici.

Preporučuje se reći najprije one grijeha, koje ti je najteže reći, a zatim ostale. Ako te je nešto sram reći ili ne znaš kako bi se izrazio, zamoli ispovjednika za pomoć.

Nemaš li teških, dovoljno je reći par lakih grijeha, i to one vrste, koja ti više smeta u duhovnom životu i za koje se više kaješ.

Misliš li, da bi tvoje pokajanje za same lake grijeha bilo slabo, sjeti se kojeg već ispovjedenog težeg grijeha iz prošlosti, za kojeg se više kaješ, i ponovo se prije ispovijedi za njega pokaj, te ga spomeni u Ispovijedi. Možeš ga spomenuti općenito i bez broja. Npr: U ovu svetu Ispovijed uključujem sve svoje prijašnje grijeha protiv šeste zapovijedi Božje i za njih se kajem. Ali možeš spomenuti i vrstu grijeha sa brojem. Npr: Uključujem ... što sam prije drugoga triput teško oklevetao i za to se kajem.

Velike, teške i dugotrajne napasti mogu se spomenuti u sv. Ispovijedi, jer to čovjeka tješi i vježba u poniznosti, a napast time slabi. Možda će ispovjednik reći kakav dobar savjet.

Sve što govoriš u Ispovijedi, neka bude otvoreno, iskreno ali kratko; bez isprika, umanjivanja i prikrivanja, bez opisivanja i pripovijesti. Ne ispovijedaj što si dobro učinio. Ne mijenjaj ispovjednika bez nužde.

Velika ispovijed. Ako smatraš da ti prijašnje ispovijedi nisu bile dobre zato: što si vrlo površno ispitao svoju savjest ili se nisi dobro pokajao i odlučio ili što si u kojoj zatajio koji teški grijeh ili što već prije odrješenja nisi kanio izvršiti pokoru – tada moraš obaviti veliku Ispovijed. U njoj, osim učinjenih grijeha iza zadnje Ispovijedi moraš reći, koliko si loših ispovijedi učinio i sve te ispovjediti ponovo, tj. ponovo ispovjediti teške grijeha, koje si prije zatajio i zaboravio kao i one koje si ispovjedio na lošim ispovijedima, ukoliko ih se sjećaš. Ova Ispovijed u kojoj ponavljaš prijašnje ispovijedi zove se velika ili generalna Ispovijed.

Nije potrebno, ali je zgodno obaviti veliku Ispovijed, ako je već dugo nisi obavio naročito: prije nego stupaš u novi stalež (u ženidbu, u red); za vrijeme misija, jubileja i duhovnih vježbi; u početku duhovnog vodstva, te kao pripremu na smrt

Ima osoba, koje češće traže da nešto ponove, jer su nešto važno zaboravile spomenuti, ili se nisu dovoljno jasno izrazile ili ih ispovjednik nije dobro razumio ili da se nisu dobro pokajale

i odlučile. Ovakvo bi ponavljanje često puta štetilo umjesto koristilo. Ako ti ispovjednik zabrani ponavljati ispovijedi ili pojedine grijeha, obavezan si ga točno slušati.

Zadovoljština. Kad izvršimo ispovjednu pokoru, odslužili smo samo mali dio vremenitih kazni, tj. donekle smo zadovoljili Bogu za svoje grijeha.

Kako bi potpunije zadovoljio, primaj strpljivo, u duhu pokore neugodnosti, koje te svakodnevno snalaze, osobito poteškoće svoga zvanja. Snosi sve to kao pokoru za svoje grijeha. Ovo je pokora, koju ti dragi Bog nalaže. Prilika za potpunu zadovoljštinu i za velike zasluge.

Uzimati sam kakve tjelesne pokore (npr. post) smiješ jedino uz dozvolu svoga duhovnika ili ispovjednika. Nikada na svoju ruku.

Brini se stjecati što više oprosta, jer njima lako otplaćuješ vremenite kazne. Ako je Crkva za koji uzdah ili djelo na slavu Božju podijelila 50, 100 ili više dana oprosta, to će ti se za taj tvoj uzdah ili djelo oprostiti toliko vremenitih kazni (ne grijeha), koliko bi ti se oprostilo, kad bi 50, 100 ili više dana činio pokoru prema starim pokorničkim zakonima sv. Crkve.

O milosrđa Gospodinova, što me na sv. Ispovijedi odijeva odjećom djece Božje: Daj, da bez pretjeranog straha, u poniznosti (slab sam!) i pouzdanja u Tebe (milosrdan si i svemoguć!) čuvam ovo odijelo milosti iz zahvalnosti i ljubavi prema Tebi.

III. PRESVETI SAKRAMENT

III. Mi po Isusu

Neusporedivo je neznatan čovjek-stvor prema neizmjernome Bogu, koji jedini nužno opstoji. Tako je neznatna i slava, zahvala, prošnja i zadovoljština, što je čovjek može dati Božjem veličanstvu. Samo Božanska osoba može Božanstvu dati dostojnu slavu, zadovoljštinu, zahvalu i molitvu. Zato je sve ovo Isus izvršio umjesto nas, ne samo riječima i djelima, nego i trpljenjem, žrtvom na križu. **«Krist je jedanput žrtvovan, da oduzme grijeha mnogih ljudi»**, i time je dao zadovoljštinu, uspostavio slavu i dao zahvalu Bogu. Ali i zaslužio svaku milost svim ljudima do konca svijeta. **«Jednom žrtvom usavršio je one, koji će do vijeka biti posvećeni»**.

Da bi obnavljajući nastavljao Svoju krvnu žrtvu na križu, Isus je na posljednjoj večeri uredio nekrvnu žrtvu sv. Misu. Riječima: **«To činite Meni na spomen»**, postavio je Sebi zamjenike u apostolima i svećenicima, po čijim rukama neprestano obnavlja pod rastavljenim prilikama kruha i vina (nekrvnim načinom) onu krvnu žrtvu, koju je jedanput prinio na križu. U sv. Misi Isus niti trpi, niti umire, ali Se ponižava i poništava na manje nego na križu. Umjesto u ljudskom tijelu kao na križu dolazi pretvorbom nama u prilici nežive tvari: kruha i vina. Ovako Se čini hranom moje duše predajući Se na milost i nemilost svojim stvorovima i izlažući Se pogrdama svojih neprijatelja.

Sv. Misa je božanstvena žrtva po vrijednosti same žrtve, koja je Sin Božji: po časti Njega istoga, koji je žrtvuje; po uzvišenosti nakane, u koju Se žrtvuje i ljubavi, kojom Se žrtvuje.

Sin Božji, daje ovom žrtvom Bogu najveće, što ima čovječanstvo. Bogu žrtvuje Se Bog – Čovjek. Zato je sv. Misa najpotpunija zadovoljština za naše grijeha. **Ona je žrtva pomirna.** Jer Isus kaže: **«Ovo je Tijelo moje, koje će se za vas predati»**. Time je i vraćena čast Božja, koja je bila grijehom povrijeđena. To je **žrtva poklonstvena**. Sv. Misa je i **žrtva zahvalna za dobročinstva Božja**, jer Isus **«uze kruh i zahvali»**. Ona je i **žrtva prosna**, jer darujući Sebe traži Isus kao uzvrat darove Božje za nas.

Žrtvom sv. Mise daje se Bogu veća slava, prošnja, zahvala i zadovoljština, nego što Mu je mogu dati svi anđeli, sveci i pravednici zajedno s preslavnom Majkom Božjom. Po Isusu

vrijede naše prošnje, slavljenja, zahvale i zadovoljštine kod Boga. Sv. Misa je sama po sebi najuzvišenije dobro djelo, po kojem dobivaju pomoć Božju svi – bili mi prisutni kod sv. Mise ili ne.

Jer je sv. Misa božanska žrtva neizmjerne vrijednosti, može se prinostiti samo Bogu, a nikada svecima. U sv. Misi samo se spominjemo svetaca hvaleći Bogu za milosti i slavu, koju im je dao. Jer je ova sveta žrtva tako uzvišena, zato joj ne umanjuje vrijednost, ako je nedostojan onaj, čije je ruke prinose, ili onaj, za koga je prinose, ili oni, koji joj prisustvuju. Ona koristi cijeloj Crkvi: mrtvima i živima, a naročito svećeniku i onima, koji su joj prisutni i za koje se služi.

Premda je more nepregledno, ipak ne možeš iz njega čašom zahvatiti više nego koliko čaša može primiti. Premda je sv. Misa neizmjerne vrijednosti, ipak će svaki od nas zahvatiti iz nje, koliko je sposoban primiti. Isprazni svoje srce od zemaljskih želja. Proširi svoje srce velikim Isusovim nakanama, koje idu samo za vječnim, neprolaznim. Tada ćeš moći više milosti zahvatiti.

Ako pod sv. Misom nešto razmatraš ili moliš, pazi barem na glavne dijelove sv. Mise. Na početku se sv. Mise zajedno sa sv. Crkvom pokaj za svoje grijeh, jer prorok kaže: «**Žrtva je Bogu duh raskajan**».

Kod prikazanja uz Isusa i sebe, sve svoje snage, djela i trpljenja prikaži nebeskome Ocu. Kod pretvorbe ponizno se klanjaj prisutnome Spasitelju, a kod sv. Pričesti pričesti se sakramentalno ili barem duhovno. Uopće, kod sv. Mise predaj sebe Gospodinu, jer se i Gospodin tu predaje tebi. Trebaš li molitvenik, upotrijebi misal u hrvatskom prijevodu i prati sv. Misu pravim svećeničkim misnim molitvama. Ovako moliš duhom i riječima sv. Crkve. Niti jedan drugi molitvenik ne uvodi nas tako duboko u tajnu sv. Mise – kao misal.

Ako čuvaš djecu, paziš bolesnike, vezan si dužnostima staleža, bolestan si, slab, daleko od crkve i ne možeš ići na sv. Misu, a drugi idu. Pridruži im se u duhu kao da ideš s njima, uđi u duhu u crkvu i sabrano, koliko ti dopušta tvoj posao ili bol, po mogućnosti iz molitvenika prati sv. Misu, jedan dio za drugim, sve do kraja. Prinosi kod toga po Isusu posebno ovaj svoj posao, koji On hoće, da ti radiš: klanjaj Mu se i duhovno se pričesti. Tako su ti ruke kod posla, a srce združeno s Isusom kod sv. Mise.

II. Mi s Isusom

Kad Gospodin dolazi u pretvorbi sv. Mise, obnavlja time nekrvno svoju krvnu žrtvu na križu i nastavlja je ponižavajući se i poništavajući do oblika nežive tvari, do prilika kruha i vina, da dade Bogu u ime čovječanstva dostojnu slavu, zadovoljštinu, zahvalu i prošnju. A kad mi dostojno prisustvujemo sv. Misi, tada mi ne samo po Isusu nego i s Isusom zajedno sudjelujemo tj. s Njim molimo, zadovoljavamo, zahvaljujemo i slavimo Boga.

I iza sv. Mise ostaje Isus u stanju poniženja i žrtve: u obliku sv. Hostije iz svoje neshvatljive božanske ljubavi prema nama. Daje se radi nas pod neznatnim oblikom kruha kao zarobljenik zatvoriti u Svetohranište. U ovom obliku žrtve je Sin Božji, koji je rođen u štalici, umro na križu, uskrsnuo s ranama na rukama, nogama i Presvetom Srcu. Ove znakove svoje žrtve zadržao je na svome proslavljenom Tijelu i iza uskrsnuća. U ovome obliku žrtve stoji On neprestano kao posrednik između nas i Božanstva. U ovome obliku žrtve: poništenja i ljubavi On daje neprestano Bogu slavu, zahvalu, zadovoljštinu i prošnju u ime naše. Sv. Ivan u Otkrivenju vidi pred prijestoljem Božjim Isusa u obliku «**zaklanog jaganjca**». A sv. Pavao kaže, da Isus neprestano pred Božanstvom «**posreduje za nas**».

U obliku žrtve posreduje Isus za tebe kao za svoga prijatelja. «**Ne zovem vas više slugama, nego prijateljima**» kaže Isus. Kao prijatelj On me želi i čeka neprestano u blizini, u

Svetohraništu, da mogu doći, biti s Isusom i moliti s Njime zajedno i tako učiniti svoju molitvu sposobnom slaviti, zahvaljivati, zadovoljiti i izmoliti.

Ovakav pohod uzvraća On milostima i blagoslovom. Zato su pobožne duše uvijek rado pohodile Isusa u Presvetom Sakramentu i u tihoj se pobožnosti zadržavale pred Njim.

Dođi i ti. Gle, tvoj je Isus u Svetohraništu tako dugo sam samcat. Dođi češće. Kad god možeš. Osobito ako te posao vodi u blizinu crkve, nemoj zaboraviti i na trenutak svrati k Njemu i pozdravi Ga. Makar samo jednim uzdahom: «Hvaljen budi Isuse». Zahvali Mu što ti je dao milost; čuvao te u napasti, prizvao te spoznati Ga i ljubiti. Ponudi Mu svoje teškoće i patnje kao zadovoljštinu za nanesene uvrede. Izlij u kojem uzdahu svoje srce za općenite potrebe i svoje vlastite. Časti Ga, zahvaljuj Mu, zadovoljavaj Mu i prosi Ga u ime svih ljudi. Naročito u ime onih, koji Ga ne poznaju i mrze.

Ako ne možeš nikako naći vremena i na časak pohoditi Isusa u Svetohraništu, pohodi Ga koji puta kroz dan barem duhom. Baci se u duhu ničice pred Svetohraništem i reci Mu riječ ljubavi, poniznosti, zahvale, prošnje, vjere, žrtve, pouzdanja itd. kao kod osobnog pohoda. Dijeleći se u duhu od Isusa moli Ga, da te prati svojom milošću i ljubavlju.

III. Mi u Isusu

Žrtvovani Spasitelj sjedinjuje se s nama u sv. Pričesti. On je u nama, a mi u Njemu. «Tko jede moje Tijelo i pije moju Krv, ostaje u Meni i Ja u njemu», kaže On sam. Tako pricijepljeni Sinu Božjemu u Njegovoj božanskoj Žrtvi imamo dio ne samo u plodovima Žrtve Njegove, nego i u Njemu samome. Sakrament nad svim sakramentima.

Gospodin dolazi u obliku hrane, da uzdržava i usavršava u nama život milosti. «**Ako ne jedete Tijela Sina čovječjega ... nećete imati života u sebi**». Dolazi učiniti nas sposobnima za buduće slavno uskrsnuće našeg tijela i za vječno blaženstvo. «**Tko jede ovaj kruh živjet će uvijek ... i Ja ću ga uskrsnuti u posljednji dan**», kaže Spasitelj, Sakrament duhovnog života, koji nas treba pripremiti za vječni život.

Gospodin dolazi u obliku žrtve i najnesebičnije ljubavi. Svojim primjerom i milošću, a napose osobnom prisutnošću i snagom svoje božanske Žrtve rasplamtjet će u nama sve nesebičniju ljubav, koja će biti spremna i na žrtve za Boga i bližnjega i sposobna usavršiti se do punine duhovnog života. Prema mjeri naše ljubavi djeluje Gospodin u nama. Čisti naše srce od lakih grijeha i vremenitih kazni. Daje nam snagu da lakše savladamo strasti i zle navike, revnije činimo djela dobra, kreposna. Sakrament ljubavi Božje postaje tako sakramentom naše neprestane obnove, našeg usavršavanja.

Sakramentalno sjedinjenje s Gospodinom u sv. Pričesti može i treba nas dovesti do vrhunca savršenstva, koji je u sjedinjenju s voljom Božjom. O svetih visina, prema kojima nas vodi ovaj sakrament duhovnog života, požrtvovne ljubavi, savršenstva i sjedinjenja s Bogom. Blago onima, kojima je Gospodin sve, te oni jednako u zlu kao i u dobru govore duhom Sina Božjega, duhom žrtve i predanog sjedinjenja: «**Oče ne moja, nego Tvoja volja neka bude**». Oni uzvraćaju žrtvu za Žrtvu, jer svoje tijelo, ćud, navike, strasti, sposobnosti pa i svoj razum i volju podlažu volji Božjoj.

Da čovjek dostojno primi Gospodina i tako postigne sve milosti treba Mu pristupiti bez teškog grijeha i s pravom namjerom.

Istina, što je tko čišći i od svojevrijednih lakih grijeha, dobiva i obilnije milosti. Ali dovoljno je da si bez teškog grijeha. Primajući češće dostojno sv. Pričest pomalo ćeš se oslobađati i od lakih grijeha i od sklonosti na njih, te napredovati u dobru.

Tvoja namjera je grešna, ako pristupaš samo kako bi pokazao da si bolji, čistiji, svetiji od drugih ili ako pristupaš samo za volju kojem čovjeku npr. poglavaru. S pravom namjerom

pristupaš, kada hoćeš udovoljiti volji Božjoj, s Bogom se u ljubavi sjediniti ili pomoći ovim božanskim lijekom svojoj slabosti i nemoći.

Ako ti ispovjednik dozvoli ili savjetuje pričestiti se češće, slušaj ga. Sjećaj se, da su prvi kršćani i pobožne duše rado i često primale Gospodina u sv. Pričesti.

Priprava za sv. Pričest. Najlakše ćeš se pripraviti ponavljajući koji pobožni uzdah Isusu. Razmišljaj uz to o riječima uzdaha i pobudi u srcu pobožna čuvstva, osobito čuvstvo vjere, ufanja i ljubavi prema Isusu, poniznosti, stida, kajanja i želje za Njim. Ili možeš pročitati koju izreku iz priprave za sv. Pričest u svome molitveniku, te razmišljajući o njoj probuđivati ova čuvstva, koja smo spomenuli. Ako radi rastresenosti ili bolesti ne možeš niti to, tada polagano čitaj pripravu iz molitvenika: dokuda došao da došao.

Iza sv. Pričesti. Tek kratko vrijeme traju u nama prilike kruha, koje prikrivaju Spasitelja. O, kako su kratke ove svete, dragocjene minute iza sv. Pričesti! Treba ih dobro upotrijebiti. Tada govori Isusu od srca, bez molitvenika. Klanjaj Mu se, zahvaljuj, ljubi, priznaj svoju ništavnost i prinosi Mu svoje sile duše i tijela, djela i trpljenja.

Moli, da bi se slavio Bog, vršila volja Božja, obratili pogani i grešnici, oslobodile duše iz Čistilišta. Moli za potrebe drugih i svoje. Imaš li još vremena, tada moli sasvim polagano zahvalu iz molitvenika: dokle došao da došao.

Onaj dan, kad si se pričestio, ali i inače češće pitaj sebe: «**Što ću uzvratiti Gospodinu za sve, što mi je učinio**». Kloni se svega, što bi povrijedilo tvoga Isusa. Ljubav je ljubav.

Duhovna sv. Pričest. I izvan naravne ili prave sv. Pričesti možeš zaželjati da Isus dođe u tvoje srce. Takva želja zove se duhovna sv. Pričest. Prije ove želje zgodno je izreći svoju vjeru u Isusa, ljubav i pokajanje, a iza želje zahvaliti se.

Pripravu za duhovnu sv. Pričest (želju) obavi kao kad se pripravljaš za pravu sv. Pričest. Možeš je obaviti i više puta dnevno: bilo u crkvi, u kući ili gdje drugdje. To je lijepa i laka vježba, a po njoj dobivamo milosti slične onima kod prave sv. Pričesti. Duše, koje su udaljene od crkve ili radi bolesti ili drugih razloga ne mogu dnevno primiti Spasitelja u sakramentalnoj sv. Pričesti, mogu velikom utjehom ovako duhovnim načinom primiti Isusa u svoje srce.

Duhovnu sv. Pričest možeš obaviti ovim ili sličnim riječima: «Isuse, vjerujem, da si Ti prisutan kao pravi Bog i pravi Čovjek u sv. Hostiji. Ljubim Te, jer si Ti mene prije ljubio i za mene trpio i zato mi je od srca žao, što sam Te grijesima vrijeđao. Žarko želim da dođeš u moje srce. (Sada si na kratko zamisli da si pred oltarom i primaš sv. Pričest). Zahvaljujem Ti, Isuse, što si došao u moje srce. Ti si moj, i ja hoću biti Tvoj. Tebi sve sile moje, moje misli, riječi, djela i trpljenja Isuse. Sav sam Tvoj, živ i mrtav. Amen».

9. ŠTOVANJE SVETIH

I. Općenito o štovanju svetih

Iza Presvetoga Čovještva Isusova sveti su Bogu na najveću izvanjsku slavu. Zato ih Bog voli i časti. On sam je u Nebu sada i u vijeke slava njihova. Jer Bog njih štuje i slavi, zato i mi štujemo svete. U njima u prvom redu štujemo Boga, jer njihove kreposti, zasluge i slava nisu samo djelo njihovo, nego daleko više djelo milosti Božje. Dar Božji radi zasluga Sina Božjega. Zato i kaže sv. Pismo: «**Blagoslivljajte Boga u svetima Njegovim**».

Ovim Bogom proslavljeni prijatelji Božji dvostruka su potpora našem duhovnom životu. Svojom prošlom životnom borbom za Boga oni su naši uzori. U sadašnjoj slavi oni su naši zagovornici. Uzori, da ih nasljedujemo. Zagovornici, da ih zazivamo. Nasljedovanjem i zazivanjem osobito ih štujemo. Nasljedovanjem vrjedniji smo i njihovog zagovora.

Nasljedovanje. Ako nam kreposti u Isusovom životu izgledaju previsoke i nedohvatljive i ne znamo, kako bismo ih vršili u svojim prilikama, tada slijedimo primjere svetih. Oni nas zovu s Apostolom, koji veli: «**Nasljedujte mene kao što ja slijedim Krista**». Čitaj živote svetih, da vidiš kako su nasljedovali Krista sveci koji su bili tvog spola i dobi, tvog staleža i zvanja, tvoje obrazovanosti i položaja, tvojih sposobnosti i slabosti, tvojih strasti i sklonosti, u tvojim prilikama i napastima. Njihov primjer ništi tvoje izgovore, strah i malodušje i zove te i svijetli ti na putu volje Božje.

Zazivanje. Hoćemo li ići putem Božjim, kojim nas zove primjer svetih, nužna nam je nada pomoć Božja. A sveti (Majka Božja, anđeli i sveci)iskusni su, dobri i moćni kod Boga. Ako se mi grešnici ne usuđujemo sami zamoliti pomoć Božju, molimo po svetima. Ovako prilazimo Gospodinu poniznije i s većim pouzdanjem oslanjajući se na zasluge i zagovor Majke Božje, anđela i svetaca. Po njima smo i vrjedniji milosrđa i pomoći Božje.

Da anđeli i sveci znaju za naše potrebe i molitve, i da mole za nas, to vidimo iz raznih mjesta sv. Pisma.

II. Štovanje Majke Božje

Posebним štovanjem štujemo Mariju, koja je bez grijeha začeta, milosti puna, Majka Božja. Ona je iza Isusa najsavršeniji uzor svake kreposti. Žena obučena u sunce svijetli nam divnim sjajem svojih kreposti na putu k savršenstvu i blaženstvu. Svi stvorovi nemaju dovoljno riječi i ne mogu, niti će kroz sve vjekove moći, izreći veličinu kreposti i slave Majke Božje. Zato je ii zagovor Njezin veći od zagovora svih anđela i svetaca. Kao Majka Isusova, Ona je najmoćnija Posrednica naša. Bog, koji nam je po Njoj sebe dao, daje nam po Njoj svaku milost za naše spasenje.

Iza Boga i iza Presvetog Čovječstva Isusova (naročito: Muke Isusove, Presveta Srca Isusova, rođenja Isusa), Nju moramo najrevnije štovati od svih svetaca. Uz svetkovanje Njezinih blagdana štuj je posebnom molitvom: «Anđeo Gospodnji», što je prema općenitom katoličkom običaju molimo ujutro, popodne i navečer. Ili kakvom posebnom molitvom ili djelom. Mnogi je dnevno časte s pet ili barem s jednim otajstvom sv. Krunice. Mnogi nose medaljicu ili škapular Majke Božje u znak poštovanja i pouzdanja prema Njoj, koja je najsjajniji uzor i najjača Zagovornica. I tvoja kuća neka ima na počasnom mjestu sliku ili kip Majke Božje. Ali tvoja će je molitva samo onda pravo častiti, ako je nasljeduješ, te poput Nje revno i vjerno vršiš volju Božju.

III. Štovanje anđela i svetaca

Iza Majke Božje časti naročito sv. Josipa, svoga anđela čuvara i svoga svetog imenjaka. Zatim zaštitnika svoje župne crkve, te zaštitnike i anđele čuvare onih mjesta, u kojim živiš i kroz koja prolaziš, putuješ. Uz to kojeg sveca iz svojih osobnih razloga. I cijeli dvor nebeski ujedno.

Molitve: koje im u čast dnevno govorimo, neka budu sasvim kratke, uzdasi. Više nastojmo, upoznati njihove živote, kako bi ih prema svom staležu i prilikama nasljedovali u njihovim borbama protiv napasti i grijeha i u njihovom nastojanju oko kreposti i ljubavi Božje.

10. SVLADAVANJE SEBE!

I. Općenito o svladavanju sebe

1. U čemu je svladavanje sebe. Tijelo je niži dio čovjeka, duh viši, plemenitiji. Prepuštam li se željama tijela, padam sa svoje duhovne visine. Svladavam li niže poticaje prema božanskim zapovijedima i željama, dižem se iznad sebe, oplemenjujem svoje duševne i tjelesne sposobnosti, usavršavam se te sve više odgovaram uzvišenom cilju, za koji sam stvoren.

Svladavati se znači odricati se ugodnosti i primati neugodnosti radi Boga i spasenja.

2. Zapovijedano i savjetovano svladavanje sebe. Potrebno mi je odreći se one ugodnosti, koja nije u skladu s razumom i voljom Božjom. Potrebno mi je prihvatiti one neugodnosti, bez kojih ne bi mogao izvršiti volju Božju. Ovakvo svladavanje čuva me od prijestupa volje Božje, od grijeha. Zato je i zapovjedbno.

Ali ja mogu činiti i više nego Gospodin nalaže. Tako: ako si radi Boga ustegnem onu ugodnost, koju bih smio uživati. Npr. ako si ustegnem zalogaj ugodna jela. Tako i ako primim neugodnost, kojoj bih se smio ukloniti. Npr. ako ne braneci se primam nepravedni prigovor. Ovakva svladavanja, premda nisu zapovjedana, vrlo su korisna. Njima postaje naša savjest osjetljivija, naša volja jača, Božja milost obilnija, naša zasluga i plaća potpunija. U dobru i na putu savršenstva smetaju čovjeku osobito tri neuredne požude: pohlepa za imetkom, za čašću i tjelesnim nasladama. Gospodin je naredio da ove požude suzbijamo, ukoliko nas navode na grijeh. A savjetovao je, da pohlepu za imetkom potpunije svladamo dragovoljnim siromaštvom; pohlepu za čašću savršenom poslušnošću, a pohlepu za tjelesnim užitkom potpunom čistoćom.

Ova tri Isusova savjeta zabilježena su u Evanđelju. Zato se zovu evanđeoski savjeti. Nisu ovo zapovijedi, nego savjeti. Ne obavezuju dakle sve, nego samo one, koji se sami obavežu (zavjetuju), da će ih vršiti. Oni su tada dužni vršiti taj savjet radi svoga zavjeta.

I onaj, koji se nije na to zavjetovao, može vršiti koji od Isusovih savjeta. Ali vrijednost toga djela ne dosiže vrijednosti zavjetovanog djela. Zavjet naime umnaža zaslugu, jer zasluži samog djela dodaje zaslugu zavjeta.

Može se čovjek zavjetovati, da će vršiti i sva tri Isusova savjeta. Ovako se zavjetuju redovnici i redovnice.

3. Kako da se svladavamo? Požude su u nama i tu izazivaju sjećanja u našoj pameti, slike u našoj mašti i uzburjaju naša čuvstva. Ali se naše požude očituju i izvana: u našim riječima, pogledu, djelima i uopće u našem vladanju.

Unutrašnje svladavanje tj. svladavanje neurednih požuda, maštanja i čuvstvovanja potrebnije je, jer ovi neposrednije i jače djeluju na volju našu. Izvanjsko svladavanje sjetila: očiju, ušiju, jezika i vanjskog vladanja jača volju i od unutrašnjih naših moći uklanja izvanjske napasti, koje bi preko mašte, čuvstva i požuda mogle smetati razumu i volji. Prilikom za svladavanje sebe nalazimo u vršenju zapovijedi Božjih i dužnosti našega staleža, u razgovoru s bližnjima, u vremenskim prilikama (zima i vrućina), u svojim neurednim požudama i zlim navikama, u bolestima, starosti i u svim neugodnostima. I savršeni i nesavršeni imaju u svemu ovome do smrti dovoljno prilika za pokoru, zaslugu, vježbu u krepostima i za svoje usavršavanje.

Izvanjska svladavanja (trpljenja), jer udaraju drugima u oči i lakše nam daju priliku, da se njima oholimo, trebamo koristiti oprezno i samo uz dozvolu duhovnog vođe. Općenito pazimo, da i dozvoljena izvanjska svladavanja (sjetila, post, rad i slično) činimo samo radi

Boga tj. da bi se u njima sačuvali od grijeha, utvrdili u dobru, zadovoljili za prošle grijehе svoj i tuđe, slavili Boga i sl.

Zašto se ja svladavam? Ukoliko nije dobra moja nakana, nije dobro ni moje svladavanje. Koliki se sami iz obzira prema ljudima i iz drugih vremenitih razloga odriču ugodnosti i podnose patnje. Npr. poste radi vitke linije.

Svako dobro djelo zahtjeva neki napor. Zato je svladavanje sebe preduvjet svakog dobrog djela. Neću li se svladavati, ne mogu ga ni početi. Svladavanje je naš doprinos milosti Božjoj. Svladavanjem postajemo slični Raspetome Spasitelju i primamo dio u zaslugama Kristovoga Križa. Zato je ono nužni preduvjet za potpuno nasljedovanje Sina Božjega, prema riječima Njegovim: **«Koji hoće nasljedovati Mene, neka se odreče sebe (tj. svoje volje, svojih požuda i želja), neka uzme križ svoj na sebe (tj. primi poteškoće, muke, neprilike koje dobro djelo traži) i slijedi Mene».**

II. Svladavanje pohlepe za imetkom

1. Siromaštvo duhom kao zapovijed. Protiv neuredne pohlepe za zemaljskim imetkom Gospodin određuje, da se odričemo zemaljskih dobara ukoliko smetaju težnji za vječnim dobrima. Bog, duša, vječno blaženstvo, vrijedniji su od svih zemaljskih dobara. Zato Gospodin kaže: **«Što koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a duši svojoj naštetiti».**

Dakle, moramo ova vječna dobra predstavljati zemaljskim, prolaznim dobrima. Ukoliko bi nas pohlepa za imetkom zavodila na bilo kakav grijeh, dužni smo je svladati, odbaciti. Ovoliko mora naš duh biti slobodan od prolaznih dobara. Ovo siromaštvo u duhu je zapovjedbno. Kad želimo, stječemo i imamo imetak, Bog, a ne taj imetak, mora biti gospodarom našega srca.

Ovako je siromašan u duhu i onaj bogataš, i onaj prosjak, koji stječu ili samo žele imetak, ali ne neuredno, ni uz cijenu grijeha, a uz to razmjerno daju za siromašne i za dobre svrhe. Nekada se mislilo da je dovoljno godišnje 2% svog čistog prihoda dati siromašnima. Danas bi se taj postotak morao znatno povisiti, jer je bijeda daleko veća.

2. Siromaštvo kao savjet. I samo posjedovanje odvraća duh od siromaštva i podiže želju za bogatstvom. Tko ima nešto, želi još više. A tko ima puno, želi još više. Ovakve će želje čovjek otkloniti lakše i potpunije, ako se odrekne samog imetka i nasljeduje Spasitelja, koji je ostavio blago nebesko i živio u dragovoljnom siromaštvu od rođenja u štalici, sve dok Mu nisu oteli i odijelo, da Ga razapnu na križu. Tko se potpuno odrekao imetka, pripremio je svoje srce za savršeno siromaštvo duhom.

Oni, koji moraju posjedovati imetak radi obaveza prema svojoj djeci, ženi, roditeljima i drugima, ili prema svom staležu, mogu se osloboditi donekle pohlepe i pogibelji bogatstva time, ako ne stječu nepravedno i ne žude neuredno za njim. Više raskidaju neuredne veze prema imetku, ako oporukom raspolože sa svojim imetkom za slučaj svoje smrti, te gledaju sve svoje kao da je tuđe i povjereno im na uporabu. Ako radi Boga daju daleko više od 2%. A možda i sav višak koji im nije nužan, daju za siromašne i druge dobre svrhe. Ovako čin više, nego što Gospodin zapovijeda. Prema riječi Isusovoj oni svojim imetkom stječu sebi blago na Nebu, koje rđa ne izjeda, niti ga lopovi krađu.

Ima i takvih, koji ne moraju posjedovati imetak u svome staležu, pa ga se zato potpuno odriču i nasljeduju Spasitelja.

Odreći se imetka samo izvana, ili samo iz naravnih razloga, kako su ga se odrekli neki poganski mudraci, ne bi bila nikakva zasluga kod Boga. Ukoliko ga se odričemo, učinimo to radi Isusa, duše, spasenja, jer Gospodin kaže: **«Koji ostavi kuću ... ili njive radi Mene, stostruko će primiti i posjedovati će život vječni».**

Milijuni su se kršćana odazivali kroz sva stoljeća ovome pozivu i vršili ovaj Isusov savjet-radi Boga, a mnogi ga vrše i danas. Dragovoljno se odriču imetka redovnici i zavjetuju se na siromaštvo. Njima savjet bude zavjetom. Neobavezno siromaštvo postaje obaveznim. Duhovno postaje i izvanjskim. Jezgra dobiva koru. Po njoj je i jezgra sigurnija. Ali uvijek ostaje glavno, jezgra: duhovno siromaštvo. Zavjet bez duhovnog siromaštva bio bi bezvrijedna ljuska.

Svi, koji živimo u svijetu, možemo se, dozvolom duhovnog vođe, za neko vrijeme zavjetovati na dragovoljno siromaštvo na taj način: da budemo jednostavni u odijelu, posoblju i cijelome životu, a umjereni u jelu i piću, i da tu uštedu radi Isusa dajemo siromašnima i za dobre svrhe.

III. Svladavanje tjelesne požude

1. Zapovijed i savjest. Osim umjerenosti i trijeznosti Gospodin je protiv tjelesne požude osobito odredio čistoću, kojom zabranjuje sve nečiste naslade, što se protive zakonu Božjem. Pa i one u samim mislima. Ovu zapovjedu čistoću trebaju vršiti svi oženjeni, neoženjeni i udovi, svatko prema svom staležu.

Uz to Spasitelj savjetuje onima, koji su na to pozvani, da se uzdrže i od ženidbe, kako bi mogli nerazdijeljenim srcem služiti Bogu. Što je savjest čistoće. Ova savjetovana čistoća odgovara neoženjenom i udovom staležu. Ali i oženjeni mogu kraće ili dulje vrijeme živjeti prema savjetu čistoće.

Gospodin je jednom zgodom govorio o nerazrješivosti ženidbe i ženidbenoj čistoći. Apostoli su otuda shvatili teškoće ženidbenog staleža i izjavili, da je onda bolje ostati neoženjenim. A Spasitelj potvrđuje te njihove riječi, da ih upozori na uzvišenije, kaže: «**Ne razumiju svi to nego samo oni, kojima je to dano. Ima ih, koji se za volju Kraljevstva nebeskog odriču i ženidbenog života. Tko može shvatiti, neka shvati**».

I sv. Pavao apostol savjetuje čistoću pa i djevičanstvo: «**Glede djevica nemam zapovijedi Gospodinove, nego im dajem savjet: dobro je za čovjeka, da ostane tako**». I udovicama daje isti savjet. «**Ja kažem neudatima i udovicama: dobro je za njih, da ostanu tako kao i ja**».

I sv. Oci prvih vjekova i sv. Crkva čuvali su i naučavali ovu nauku Isusovu. Milijuni su kršćana u svim vjekovima i bez zavjeta vršili ovaj savjet, a bezbroj se i redovnika i svjetovnjaka zavjetovalo na vječno djevičanstvo ili na potpunu čistoću.

Pobožni kršćani oženjeni (1. Kor. 7, 29) i neoženjeni, koji žive u svijetu, mogu se uz dozvolu svog duhovnog vođe zavjetovati, da će kroz neko određeno (ne predugo) vrijeme živjeti u potpunoj čistoći i zato se kloniti pogibeljnih zabava i društava. Pri izmaku toga vremena mogu ponovo ovaj zavjet ponoviti dozvolom duhovnog vođe.

2. Ljepota i korist sv. čistoće. Život čiste duše uzvišeniji je nego život anđela, jer anđeli nemajući tijela žive čisto, dok čista duša i s tijelom živi kao da nema tijela nasljeđujući Isusa, neokaljanog Jaganjca. Čiste su duše porod milosti Božje, radost i slava sv. Crkve, blagoslov za čovječanstvo, zaručnice i ljubimci Isusovi koji «**boravi među ljiljanima**».

Čistoća i koristi čistim dušama. One čuvaju svoje oči i maštu. Važu svoje riječi i nadziru svoje vladanje. Trijezno i umjereni žive. Tako izmiču ne samo napastima tijela nego i svijeta i đavla. Oni, koji žive u potpunoj čistoći oslobađaju se najopasnijih veza prema svijetu i obiteljskih briga, zato im je srce nerazdijeljeno, sposobno ljubiti Boga i bližnjega nesebičnije i nesmetano rasti u ljubavi Božjoj. Apostol kaže: «**Tko je neoženjen, brine se za ono, što je Božje, kako da ugodi Bogu. A tko je oženjen, brine se za ono što je svjetsko, kako da ugodi ženi i razdijeljen je. Žena neudata i djevica misli na ono, što je Gospodinovo, kako**

bi bila sveta tijelom i duhom. A koja je udata, misli na ono, što je svjetsko, kako bi se dopala mužu».

Čiste će duše i u Nebu imati posebnu plaću: potpunije nego drugi spoznavati će Boga: **«Blaženi čista srca, jer će oni Boga gledati».** A djevice pjevati će Isusu pjesmu novu. **«Nitko nije mogao pjevati tu pjesmu, samo oni, koji se nisu okaljali, nego su djevice».**

Ali nije dovoljna sama čistoća bez dobrih djela, bez djela iskrene, duhovne ljubavi prema Bogu i bližnjemu. U priči o deset djeвица upozorava nas Gospodin, da će mnoge čiste duše biti isključene iz Kraljevstva nebeskoga, jer su se uzdale u samu svoju čistoću, a nisu uz to nastojale životom dobrih djela svijetliti svijetu na čast Kristu i Bogu.

Pamti da nosiš dragocjenu krepost sv. čistoće u krhkoj zemljanoj posudi svoga tijela. Pazi na korake svoje. Bježi od svake prilike za grijeh. Ne ufaj se u sebe. Ali ufaj se u Boga. Moli pomoć Njegovu i primaj često u svoje srce neokaljanog Jaganjca, da te Njegov čistoća i jakost čuva. Slijedi Ga u požrtvovnoj ljubavi prema Bogu i bližnjemu, da Mu budeš sličan i omiliš Mu.

IV. Svladavanje oholosti

1. Zapovijed i savjet. Protiv oholosti Gospodin postavlja poniznu poslušnost Bogu i duhovnim poglavarima radi Boga.

Poslušnost nije u tome, da odlučim činiti dobro Bogu za volju, nego u tome, da ga činim. Nije u samoj vjeri, nego u životu po vjeri. Radi Boga dužni smo poslušati sve, što nam pod grijehom zapovijeda Bog i zakoniti poglavar u onim stvarima, u kojima oni imaju pravo zapovijedati. Ova je poslušnost zapovjeđena pod grijeh. **«Ako hoćeš ući u život, vrši zapovijed».**

Ali ima mnogo stvari, koje nisu zapovjeđene, nego ih je Gospodin ili samo savjetovao ili prepustio našoj slobodi. Ove savjetovane i slobodne čini možemo vršiti ne po svojoj uviđavnosti i volji, nego prema odredbi svoga duhovnog poglavara. Ovo je savjetovana poslušnost. Ona gleda u odredbama duhovnih poglavara volju Božju i zato ih vrši.

Ovakvu savršenu poslušnost vršio je Isus, koji o sebi kaže: **«Ne tražim svoju volju, nego volju Onoga koji Me je poslao».** O Njemu kaže apostol: **«Bio je poslušan do smrti, a do smrti na križu».** On nas poslušnošću spašava, jer nas je Adam neposluhom upropastio.

Savršenu je poslušnost Spasitelj savjetovao svima. **«Tko hoće – govori On – mene nasljedovati, neka se odrekne sebe (svoje volje, želje) neka uzme križ svoj svaki dan i slijedi mene».**

2. Zavjet. Oni koji su se zavjetovali na savršenu poslušnost, obvezani su, da se i u inače dopuštenim stvarima odreknu svoje volje i pokore se naredbama svojih duhovnih poglavara radi Boga. Na ovu savršenu poslušnost zavjetom se obvezuju redovnici. Zato svaki, koji stupa u koji red, mora svoju volju ostaviti pred samostanskim vratima, kaže sv. Franjo Saleški.

I u svijetu, uz dozvolu duhovnog vođe, čovjek se može zavjetovati, da će vršiti naloge duhovnog vođe i neke propise.

Tko se zavjetovao na poslušnost, mora slušati poglavara samo radi Boga, Bogu za volju, po volji Božjoj. Ne protiv volje Božje. Ne smije ga se slušati ako bi naložio nešto što Bog zabranjuje, jer **«se Bogu moramo više pokoravati nego ljudima».**

3. Korist poslušnosti. Poslušnošću izvršavamo poniznost i tako svladavamo pohlepu za čašću, oholost. Njome se čovjek uklanja mnogim napastima i grijesima, na koje bi ga inače oholost navela. Kad svlada častohleplje, svlada svoje sebeljublje i obzir ljudski. Umjesto robovati tisućama ljudi i mnogim svojim zlim željama, služi samo Bogu. U poslušnosti je prava sloboda djece Božje. Ona na putu do vječnog cilja, do Boga, ne poznaje zapreke. Poslušnosti ne smeta ni osoba poglavara. Kao što ga se ne sluša radi same njegove dobrote,

razboritosti, pravičnosti ili drugih njegovih dobrih svojstava, tako je ne odvrćaju od posluha ni njegova zla svojstva, posebno možda njegova nagla ćud ili oštar način zapovijedanja. Ona sluša poglavara samo radi Boga i zato voli poglavara oštra, stroga, koji se nikada ne pokazuje zadovoljnim, jer time točnije izvršava volju Božju i u poniženju posluha čuva poniznost i s njom zaslugu.

Iskrena, ponizna poslušnost stavlja nas u pravi odnos prema Bogu. Kako sav potpuno ovisim o Bogu, tako poslušnošću priznajem Boga gospodarom svojim i sebe cijelog pod vlašću Njegovom. Poslušnošću Mu podlažem uz svoju volju, svoj sud, svoje želje čuvstva i sve sile svoga tijela, da bih Mu služio ne samo na oko, nego i srcem. Da budu moja djela potpuna. Ne samo ljuske. Savršena poslušnost (uz ljubav prema Bogu) čini savršena djela.

Poslušnost je najdublja samozataja, najpotpunija pobjeda, jer je to pobjeda samoga sebe. Siromaštvom svladavamo svijet izvan nas; čistoćom tijela, niži dio nas; poslušnošću podvrgavamo Bogu svoj razum i volju, samoga sebe. Težnju svoje volje podvrgavamo volji Božjoj, a prosuđivanje svoga razuma istini Božjoj. Put poslušnosti je najsigurniji i najzaslužniji, a bez odgovornosti. Zato poslušnost najbrže vodi do velikih milosti i sve većeg savršenstva i slave.

11. REDOVNIČKI STALEŽ

1. Redovničkim staležom zovemo trajni zajednički život prema pravilima od Crkve odobrenim, u kojem kršćanin uz zapovijedi obvezuje se zavjetima, da će vršiti i tri evanđeoska savjeta: siromaštva, čistoće i poslušnosti.

Svakom se čovjeku dozvoljava živjeti po svojoj volji, dok ne dira u tuđa prava. Zašto se onda toliko puta usteže ta sloboda redovnicima, koji radi Boga čine čovječanstvu najveća dobra? Odgoj i pouka mladeži osobito one siromašnijih slojeva, zatim bolnice, sirotišta, ludnice, nahodišta, tamnice, popravilišta, domovi za zaštitu mladeži, ubožnice za starce i uopće svi dobrotvorni zavodi traže mnogo nesebične ljubavi prema bližnjemu, kakvu mogu dati samo redovnici i redovnice, koji su se odrekli vlastitih ugodnosti i koristi. Zato borba protiv redova je ili izljev predrasuda ili slijepa mržnje protiv vjere; je borba protiv čovječanstva i čovječnosti. Usprkos ove borbe, redovi će uvijek postojati, jer će sv. vjera uvijek rađati takvim dušama, koje će se redovničkim zavjetima (pa makar i bez redovničkog odijela) posvetiti Bogu i žrtvovati se za bližnjega.

2. Sreća dobrih redovnika. Razvit ćemo riječi sv. Bernarda. Dobri redovnici žive čišće, jer ih zavjet siromaštva čuva od pohlepe za imetkom; zavjet čistoće od pohlepe za tjelesnim užitkom, a zavjet posluha od samovolje i oholosti; a uz to ih čisti redovita sv. Ispovijed. Oni griješe rjeđe, jer su odijeljeni od svijeta i njegovih zamki, a pravila, poglavari i njihovi poslovi čuvaju ih od prilika za grijeh. Oni se brže obrate, jer ih uz dnevno razmatranje i duhovno čitanje dozivaju opomene poglavara i primjeri subraće. Oni su oprezniji, jer ih svakidašnja ispitivanja savjesti priuče, da paze na čistoću svoje savjesti i bdiju nad sobom: nad svojom maštom, čuvstvima, voljom, sjetilima i nad svojim vladanjem. Oni dobivaju obilnije milosti, jer zajednički mole, primaju sv. Pričest i slušaju sv. Misu i vrše Isusove savjete; a sve to u poniznosti posluha. Oni uživaju veći mir: slobodni od svjetskih uznemiravanja i briga. Oni mirnije umiru: jer su zavjetom ostavili sve svjetsko, zato se lakše dijele i od samog svijeta. Oni prolaze brže kroz Čistilište, jer su im se vremenite kazne prošlih grijeha oprostile zavjetima, koji su djelo savršene ljubavi Božje. Vršanjem posluha izvršili su najljepšu pokoru; primili su uz to mnoge oproste i dio u zadovoljštinama i dobrim djelima subraće. Oni primaju obilniju plaću, jer su zavjetima umnožili i usavršili svoja dobra djela. «**Stostruko će primiti i posjedovati će život vječni**» kaže Gospodin.

Koga Gospodin zove, neka pristupi. Ne zove Gospodin svakoga da stupi u ovaj stalež savršenstva. Mnogi nasljeđuju stalež po svom ocu (osobito seljaci, obrtnici) i ne čute posebne želje biti što drugo. Ali i ove kao i sve druge, koji su u kakvom svjetovnom staležu zove Gospodin, da budu u svom staležu savršeni.

3. Zvanje za redovnički (i svećenički) stalež. Ako osjećaš u sebi neku **stalnu želju** za jednim redom, koja sve više raste, razmišljaš o tom redu, moliš i primaš sv. Pričest. Ako ova stalna želja dolazi iz **prave nakane**, tj. ne iz težnje za lagodnim životom u redu, nego za tim, da bi tamo sigurnije spasio sebe ili druge; da bi se više usavršio, više ugodio Bogu; da bi imao priliku žrtvovati se za Boga i bližnjega; i slično. Ako uz takvu želju i nakanu imaš **duševne i tjelesne sposobnosti**, koje su potrebne za poslove toga reda, tada te Bog zove u taj red. Poziv Božji (zvanje) za redovnički i svećenički stalež sastoji se od stalne želje, čiste nakane i sposobnosti za poslove toga staleža i reda.

Koga Gospodin tako zove, dužan je odazvati se i stupiti u stalež, za koji osjeća zvanje. Kako dužnosti staleža čine veliki dio čovječjeg života, one daju mnogo prilika i milosti za dobra djela. Zato je od velike važnosti za vječnost izabrati stalež, koji Bog od tebe hoće, a ne da Mu ti svojeglavo hoćeš služiti u bilo kojem drugom. Ne stupaj nikako bez zvanja u redovnički i svećenički stalež; niti se ustegni od njega, ako te Bog zove.

Nisi li na čistu glede svog zvanja, posavjetuj se više puta sa svojim ispovjednikom i slijedi njegov savjet kao poziv Božji.

12. VJERSKA DRUŠTVA

Prijatelji, rođaci, sustanari, susjedi, novine, knjige, predstave, zabave, doživljaji, kino, radio, uopće okolina daje nam neopazice svoje nazore i težnje. Uvodi nas u svoje običaje i navike. Dobre ili zle.

Najjače na nas djeluju ljudi. Osobito oni, s kojima se redovito družimo.

Crkva je uvidala uvijek važnost društva. Zato je osnovala vjerska društva, nadarila ih povlasticama i oprostima i hvali on vjernike, koji su u njima udruženi.

Razlikujemo: 1. svjetovne redove, 2. nabožna udruženja i 3. društva katoličke akcije.

1. Svjetovni redovi nastoje usavršiti svoje članove na onaj način, kako to odgovara njihovom svjetovnom staležu i duhu onoga samostanskog reda, pod čijom je upravom taj svjetovni red. Članovi svjetovnoga reda imaju dio u molitvama, pokorničkim djelima i zaslugama onoga samostanskog reda, koji njima upravlja.

Imaju svoj svjetovni red (treći red) Franjevci, Dominikanci, Karmelićani i dr. Brojno je najveći treći red sv. Franje. Zove se trećim redom, jer je osnovan iz muškog i iza ženskog samostanskog reda. Članovi benediktinskog svjetovnog reda zovu se oblaci.

2. Nabožna udruženja idu za posvećenjem i usavršavanjem svojih članova. Tako kongregacije, materinska društva, bratovština škapularska, bratovština sv. Krunice i dr. Druga hoće uveličati javno bogoslužje, kao društvo sveudiljnog klanjanja Božjega groba i dr. Neke opet mole za obraćenje grešnika ili vrše koje drugo djelo duhovnog milosrđa kao društvo za širenje vjere, apostolstvo molitve, apostolat sv. Ćirila i Metoda, bratovština kršćanskog nauka, bratovština Bezgrešnog Začeca itd. Neka napokon vrše djela tjelesnog milosrđa kao: konferencija sv. Vinka, društvo sv. Elizabete, društvo sv. Rafaela itd.

Neka su nabožna udruženja uređena kao organizacije, a druga nisu. Udruženje, koje nije uređeno kao organizacija, obično prepušta članu, da sam izvršava dužnosti udruženja. Ti možeš biti član u par ovakvih udruženja, ako možeš izvršavati njihove dužnosti i ako tvoj duhovni vođa ustanovi, da društvene dužnosti neće smetati dužnostima tvoga staleža.

3. Društva katoličke akcije sudjeluju najuže s crkvenim poglavarima (sv. Ocem, biskupima i župnicima) u njihovom radu oko spašavanja duša. Duhovni život priprava je i preduvjet za ovaj rad. Zato katolička akcija skrbi osobito za duhovni život svojih članova i traži, da oni rade na spašavanju duša u prvom redu molitvom i primjerom pravoga katoličkog života. Uz to: da članovi apostolskom revnošću djeluju na one, koji bježe od Crkve i svećenika. Da unose vjeru i katolička načela u sve staleže, u svako ljudsko djelovanje. Osobito među ljude svoga staleža i svoje dobi. Sve u tu svrhu: da bi se duhom Kristove pravde i ljubavi obnovili svi pojedinci i svi njihovi odnosi javni i privatni, cijelo ljudsko društvo.

Ovakvim djelovanjem članovi katoličke akcije moraju pomagati Crkvi u onome radu, što ga je Crkvi povjerio Krist. Zato moraju slijediti vodstvo Crkve. Ne smiju se nametati za vođe Crkve. Nego živi članovi Crkve, koja je otajstveno tijelo Kristovo i diše duhom Kristovim, trebaju i članovi katoličke akcije biti prožeti duhom Kristove poslušnosti u jedinstvu, disciplini i apostolskom poletu kao organizirana snaga slijede one **«koji je Duh Sveti postavio biskupima, da upravljaju Crkvom Božjom»**. I oni, koji nisu članovi katoličke akcije imaju svoj vanjski apostolski rad vršiti tako da podupiru djelovanje katoličke akcije i njezina nastojanja, a ne da joj smetaju.

Za duhovni napredak je osobito zgodno biti članom jednog vjerskog organiziranog društva, koje ide za usavršavanjem svojih članova, osobito društvo katoličke akcije. Predavanje duhovnika na društvenom sastanku davati će ti smjernice za život. Volja ti se priučava na kršćanski život zajedničkim vršenjem kršćanske dužnosti, osobito zajedničkim polaskom sv. Mise, sv. Pričesti, društvene pobožnosti, vjerskih svečanosti, duhovnim vježbama i kojim apostolskim djelovanjem već prema svrsi društva i potrebama vjere u mjestu, u kojem živiš. U katoličkom društvu nalaziš i ljude čistog katoličkog načela, uzorna života i apostolske revnosti. To će i tebe poticati, da trčiš putem Božjim i oduševljavati te da ponosno priznaješ svoju vjeru i po njoj živiš. Katoličko društvo mora dati smjer, poticaj i čvrsti oslonac tvom duhovnom životu.

Kao član bilo kojeg vjerskog društva smatraj svojom zadaćom stvarati katoličko javno mnijenje time: da u svom privatnom i javnom životu sve prosuđuješ prema nauci sv. Crkve i među drugima zastupaš i širiš ovakvo crkveno mišljenje i prosuđivanje. A kao pravi član društva katoličke akcije, da u svojoj župi podupireš župnika u radu oko spašavanja svojih bližnjih radeći apostolski primjerom i riječju za vjeru i zakon Božji, za štovanje Crkve i poslušnost prema njoj, za pravi i potpun kršćanski život javni i privatni.

Tvoje crkveno društvo vrijedi duhovnom životu tvome i drugih članova, ukoliko je revno i ide složno s Crkvom za slalom Božjom i spasenjem duša. Čuvaj među članovima svoga društva ovu djetinju poslušnost Crkvi i apostolsku revnost. Ne dozvoli, da koji član unosi u društvo duh otpora prema crkvenim poglavarima. I pazi, da društvo ne zadrijema, nego revno surađuje s Crkvom u borbi, koju ona vodi svuda, gdje se radi o spasenju duša. Ne pusti, da biskupi ostanu osamljeni u toj borbi. Odazovi se, kad crkveni poglavari zovu sudjelovati u predavanjima, u širenju katoličke štampe (novina i knjiga) u borbi protiv krivovjerja i nećudoređa, u pristojnoj zabavi i javnom nastupu članova, da se ulije vjernicima srčanost i predusretne pogibeljima, što prijeti vjeri i ćudoređu. Pazi, da ti sav rad u društvima uvijek služi samo kao sredstvo za spasenje duša, a ne za kakve tvoje zemaljske ciljeve.

Nije savršenstvo već u tome, što smo članovi vjerskog društva. Takvo društvo je tek sredstvo, koje nam pomaže pri usavršavanju. Vjersko društvo koristiti će ti, ukoliko se u društvu poslušno podložiš vodstvu Crkve radeći zajedno s Crkvom za uzvišeni cilj Crkve i svakog vjerskog društva: za proslavu Boga i spasenje duša.

13. SVETA ŠUTNJA

1. Postoji šutnja samo iz prkosa, oholosti, mržnje i drugih svjetovnih razloga. Ovakva šutnja ili nije dobra ili je zla, grešna.

Ali mi ovdje govorimo o svetoj šutnji. Ona je u tome, da radi časti Božje i koristi duša svoje ili tuđe ne govorimo ili govorimo samo ono, što odgovara volji Božjoj.

Ovu šutnju vodi razboritost i vjera. Vjersko poštovanje Boga traži ne govoriti s drugima, šutjeti, dok molimo, razmatramo, obavljamo duhovno čitanje; dok prisustvujemo sv. Misi i drugim vjerskim činima i kad smo u crkvi. Isti nas razlog potiče šutjeti, kako ne bismo sablaznili druge niti izložili sebe prilici za grijeh. **«Ne govori, kad nije zgodno ... Kad se puno brblja, to ne prolazi bez grijeha».**

2. Svladaj se u govoru! Razboritošću trebamo vagnuti: s kim, što, čemu, kako i kada govorimo: **«Načini sebi vagu za riječi svoje i dobru uzdu za usta svoja».**

Nema li te vage, tada se u srce izljuje kroz usta u ogovaranju, laganju, mrljanju, klevetanju, zadirivanju, prigovaranju, pogrđivanju, podbadanju, prepiranju, svađi, laskanju, zavađanju, hvalisanju, proklinjanju, psovski i u dvoznačnim, nepristojnim i bezvjerskim riječima. Kolike sablazni nastaju na ovakva govorenja: A Gospodin je rekao: **«Teško svijetu od sablazni»** i **«Bolje bi mu bilo, da mu (tj. onome, koji sablažnjava druge) se objesi mlinski kamen o vratu njegovu i potone u dubinu morsku».**

Govor često daje priliku za teške grijeha i sablazni, još češće lakim grijesima i pogreškama smeta milosti i ljubavi Božjoj. Kao što dobro vino hlapi i cikne u posudi, koja se često otvara, tako hlapi iz brbljave duše duh molitve i ljubavi Božje, nestaje mir, pomoć Božja i savršenost života. **«Nesvetog se i ispraznog brbljanja čuvaj, jer vode u bezbožnost».** Duša se rasplinjava u ispraznostima svijeta i gubi smisao za vječno. Od savršenosti ostaje prazna ljuska. **«Tko misli, da je pobožan, a ne obuzdava jezik svoj, njegova je pobožnost isprazna».** Bez svete šutnje ne dolazi se do urednog kršćanskog života, ni do savršenosti.

Već izvanjska šutnja (svladavanje govora) čuva od gore nabrojanih grijeha. Ona ne da strasti oduška. Guši je, štiti od napasti i rastresenosti, uklanja pogibelji, čuva čistoću i nevinost, a daje priliku i za druge kreposti. Dok razboritom šutnjom stišavamo i svladavamo zloću, koja nam se nadaje, time ujedno jačamo protivnu krepost, za koju se svladavanjem jezika borimo.

3. Šutnja je vrijeme sabranosti. Vanjskom šutnjom dolazi duša do unutrašnje tišine, do unutrašnjeg smirenja i sabranosti u Bogu. Kad je šutnja vrijeme sabranosti u Bogu, tada ona nije žar molitve, razmatranja i ljubavi Božje, tada je ona prilika za velike kreposti sve do sjedinjenja s voljom Božjom.

U samostanima je vrijeme šutnje određeno pravilima. Svjetovnjaci će šutnju, koja im je potrebna za molitvu, razmatranje, duhovno čitanje itd. držati u ono vrijeme, kada to dozvoljavaju njihove staleške dužnosti i dužni obzir prema njihovim ukućanima. Zato će, kada god to potrebni poslovi ili ljubav prema bližnjemu (ukućanima i drugima!) zatraže, mirno prekinuti šutnju, ukoliko to treba. Nikada ne smije šutnja biti zapreka staleškim dužnostima, niti se smije prekratkim odgovorima vrijeđati ljubav i pristojnost.

Tko ne može imati određenog vremena za šutnju i sabranost, izvrsno će obaviti šutnju, ako u razgovoru čuva svoj jezik od gore nabrojanih grijeha, ako izbjegava duge ili nepotrebne posjete i što češće se u danu na časak sabere u Bogu kakvim uzdahom.

14. SVETA SAMOĆA

Tko bi se klonio ljudi i tražio samoću, jer bi se držao iznad drugih i prezirao druge, ili iz pretjerane bojažljivosti ili radi ljenčarenja ili radi kakve vremenite koristi ili slave, njegova samoća bila bi grešna.

Sveta je samoća u tome, da se radi Boga kroz koje vrijeme uklonimo druženju s ljudima, kako bismo se uklonili rastresenosti i zamkama svijeta.

U buci svijeta lako zaboraviš dušu i Boga. Kad se svijet ukloni, Bog se približava. Trajna samoća bez Boga bila bi dosadna, nesnosna, mali pakao. Samoća s Bogom mila je i ugodna kao mali raj. Trajnu samoću mogu podnositi samo oni, koji su se posve uživjeli u Boga. Ali jedan dio dana svatko treba samoću. Ona godi molitvi, razmatranju, duhovnom čitanju, sabranosti, uopće molitvenom životu.

2. Vanjska samoća. Skloniš li se na osamljeno mjesto, gdje svijet ne zaokuplja tvoja sjetila, tada imaš izvana mir, samoću. Ona uklanja mnoge napasti i buku svijeta, da u tišini razabereš glas Božji i osjetiš njegove poticaje. **«Odvesti ću je u samoću i tamo ću joj govoriti u srcu».**

Naći ćeš samoću u tišini svoje sobice, u zakutku svoga vrta, vani u prirodi i u crkvi. Spasitelj je molio u hramu, u vrtu, vani u prirodi i u sobi. Proročica Ana je u hramu molitvom služila Bogu. Apostoli su u gornjoj sobi u molitvi primili Duha Svetoga. Išli su na molitvu i u hram. Judita je (poput tolikih svetaca) načinila sebi u gornjem dijelu svoje kuće odijeljenu sobu za molitvu. Gospodin i nas opominje: **«Kad moliš uđi u svoju sobu i zatvorivši vrata moli».**

Oni, koji su preko dana zaposleni, naći će mir i samoću rano ujutro, iza posla ili navečer. Poput Spasitelja, o kome govori sv. Pismo: **«Ustavši rano u zoru izašao je i otišao na osamljeno mjesto i tamo je molio. ... Otpustivši narod uzade na goru sam i moli».**

Izvanjska samoća koristi nam samo onda, ako je i u našem srcu (unutrašnja) samoća, tj. ako smo iz njega maknuli stvorove i svoje strasti. Ostavi svijet i strasti prije nego uđeš u svoju samoću i moliš se. Poneseš li ih sa sobom, oni će u miru samoće načiniti paklenu buku, uz koju nema sabranosti niti se u njoj može osjetiti blizina Božja.

3. Duhovna samoća. Nemaš li osamljeno mjesto da na njemu nađeš izvanjsku samoću i priliku za unutrašnji mir, potrebno je za molitvu, da se barem duhom osamiš od stvorova i sabereš se u Bogu. Zajedno sa svojim strastima izbaci i stvorove iz svoje mašte, razuma i volje, zatvori pred njima svoje oči, uši i usta i zakloni se u Bogu i moli Mu se.

Ovu duhovnu, kao i onu izvanjsku samoću moramo ostaviti, kad treba izvršiti stalešku dužnost ili ljubav prema bližnjemu.

4. Časak samoće. I češće u danu na jedan časak možeš se ovako duhovno osamiti i sabrati u prisutnosti Božjoj. Kao da u taj časak izgubimo sve s oka, što je oko nas: ljude i stvari, što nas okružuju: događaje, što se zbivaju i nađemo se sami pred Bogom. To je potrebno osobito u napasti, trpljenju i veselju, kako ne bismo zaboravili na Boga i volju Božju i krenuli za svojom voljom i stvorovima. U tome časku samoće ponizi se pred Bogom ili se pokloni veličanstvu Božjem ili uzdahom izreci vjeru, ufanje i ljubav, ili dobru nakanu ili zavapi prema Bogu u napasti i potrebi ili se sakrij u Presvetom Srcu itd. U poniznosti i ljubavi je glavna vrijednost ovoga časa samoće. Ovakav časak samoće možeš lako imati, kad god zaželiš, na svakom mjestu. Ništa te u tome ne može spriječiti.

U času samoće blizina Božja osvježava našu volju, da rado prigrlimo križ svoje patnje i oprezno primimo radost: spašava nas od napasti, oduševljava nas za dužnosti, daje nam polet na putu kreposti i savršenstva.

15. ODMOR

1. Gospodin mi je dao duševnu i tjelesnu snagu za rad. Nije mi dao beskonačnu snagu. Zato se umorim. Po Njegovoj je volji, da radim, ali da se i odmorim. Odmor je potreban, da osvježim snagu. Sagriješio bih, ako bi si uskraćivao odmor, jer bih iscrpio svoju snagu i štetio zdravlju.

Ako sam radio tjelesnom snagom, odmoriti ću se, kada se ne budem naprezao tjelesnom snagom. Ako sam radio umom, moram prestati s radom, koji traži pažnju i umnu napetost. Zato se ovakvi i ne mogu dobro odmoriti, ako im duh ostaje napet npr. čitanjem napetih romana, igrom koja traži veliku pažnju (kao šah).

Uopće nas odmara mir. Mir nalazimo u snu i veselju. Tako nas odmara razgovor, šala, promatranje prirode, glazba, pjesma, igra, šetnja, posjet, lake (osobito vesele) knjige, slike i slično. Bilo je svetaca, koji su se odmarali zabavljajući se sa životinjama i pticama i lakim radom. Kao što sebi moramo priuštiti odmor, tako i onima, s kojima upravljamo.

2. Odmor i zabava mora dolikovati osobi. Grešne zabave ne dolikuju nikome. Grešne su i nepristojne zabave one, koje su drugima na štetu duši, tijelu i imetku. Štetno je i grešno tražiti razonodu u neumjerenom jelu i piću. Grešno je zabavljati se nećudorednim plesovima i takvim razgovorima. Grešno je zabavljati se čitanjem zlih novina, listova i knjiga. Zle su, koje donose nećudoredne pripovijesti, slike i članke; koje napadaju katoličku Crkvu, njezine poglavare i ustanove i zastupaju protukatoličke nauke. Grešno je zabavljati se protuvjerskim i nećudorednim predstavama, kinu, kazalištu i radiju. Grešno je bilo kakvo gatanje (npr. kartama), spiritizam, hipnoza i sl. Ima toliko dobrih knjiga, listova i novina. Ima pristojnih plesova i razgovora. Ima čestitih kazališnih predstava, filmova i radio programa. Ima obilno doličnih zabava. Čemu tražiti zle? Svinja traži razonodu u blatu.

Grešne su i igre, kojih uspjeh ovisi o sreći, a igraju se ih pohlepe za dobitkom (npr. kartanje za novac). U takvima se čovjek izlaže gubitku, radi kojeg ne može u pravo vrijeme zadovoljiti svojim obavezama, ne može plaćati dugove, uzdržavati obitelj i sl.

Ni igrati ni onih igara, koje mi postaju strašću i koje me zavode na prijevaru, laž, psovku, mržnju ili osvetu. Ne igrati ni s onim, koga igra izaziva na psovke, zakletve i laži.

Zabava treba biti na pravom mjestu i u pravo vrijeme, gdje i kada ne smeta bližnjemu (npr. bolesniku ili nekom drugom) niti časti Božjoj.

Zabava mora biti umjeren. Neuredno se podajem zabavi, ako nestrpljivo čeznem za zabavom ili radi nje zapuštam svoje vjerske (molitve!) ili staleške dužnosti, ili ih nemarno obavljam.

Neuredno se predajem zabavi i onda, ako za nju trošim mnogo vremena. Oni, koji imaju puno slobodnog vremena, ne smiju sve vrijeme upotrijebiti samo za odmor i zabavu. Život je ozbiljna dužnost. Prilika za puno dobra. A nije samo zabava. Odmor i zabava mora biti ukras i začim ozbiljnom životu.

3. Posvetiti moram svoj odmor, svoju zabavu dobrom nakanom. Dobra je nakana uključena već u tome, što se umjeren, na pravom mjestu i u pravo vrijeme zabavljam onako kako meni dolikuje. Zabavljam se, jer je razumno odmoriti se: jer ta zabava nije u suprotnosti sa zakonom Božjim, jer je dolična i dobra. Dok se ovako obazirem na Boga, početnika moralnog reda, u tome je uključena dobra nakana. Taj odmor odgovara svrsi.

Bolje je, ako i izričito posvetim svoj odmor i zabavu Bogu. Zgodno je, da iz ljubavi prema Bogu sudjelujem u doličnoj zabavi, koja drugog veseli pa makar meni i nije baš potrebna, a možda ni ugodna. Tako ako drugi rado govore, a ne govore zlo, mogu ga pustiti govoriti i slušati. I to je djelo ljubavi. Mogu iz ljubavi prema Bogu pustiti da se drugi zabavljaju i radovati se njihovoj radosti, što su oni zadovoljni i time podržavati njihovo dobro

raspoloženje, a da se ne namećem i ne vrijeđam, dok ta njihova zabava ne vrijeđa i ne sablažnjava druge i mene ne izlaže pogibelji grijeha. Najzaslužnije je odmarati se radeći djela ljubavi prema bližnjemu. Npr. posjećujući bolesnike; lakše radeći za siromašne; poučavajući u vjeri neuke; ispitujući djecu ono, što uče iz vjeronauka itd. Tako i Spasitelj, dok se umoran od putovanja odmarao sjedeći kod zdenca Jakovljeva, razgovarao ujedno sa ženom Samaritankom i tumačio joj istine sv. vjere.

Takav odmor najviše koristi našem usavršavanju.

16. DNEVNI RED

1. Ne želim li svoja dnevna djela zanemarivati i obavljati ih na brzinu i površno, moram za redovna dnevna djela odrediti stalno vrijeme u danu.

Najprije ustanovim, u koje vrijeme moram raditi svoje zvanične poslove. Ujutro prije zvaničnih poslova nađem vrijeme za molitvu, posebno ispitivanje i razmatranje. Za sve ovo treba mi oko pola sata. Nije li crkva daleko i ako mi dužnosti dozvoljavaju, pribaviti ću sebi dnevno vremena za sv. Misu i sv. Pričest. Možda ću zato trebati ranije ustati. Popodne trebam nekoliko minuta za pozdrav anđeoski. Navečer trebam preko četvrt sata za izmoliti kratku večernju molitvu, obaviti općenito ispitivanje savjesti i duhovno štivo. Nemam ili navečer vremena za duhovno štivo, mogu ga uzeti ujutro prije ili iza razmatranja, a u nuždi ga spojiti sa razmatranjem. Navečer ili kada je zgodno izmolim Krunicu ili barem koju desetku.

Da ne potrošim cijeli dan na besmislene posjete i sastanke, na čitanje nečistih romana, kina, na dosađivanje itd. trebam raspolagati razumno i korisno svojim danom. Među poslovima moram imati i vrijeme za odmor. Imam li preko dana više slobodnog vremena, nego što ga trebam za odmor, trebam ga posvetiti radu za Boga i bližnjega u kojem katoličkom dobrotvornom udruženju ili u katoličkoj akciji svoje župe.

Moj dnevni red mora odobriti moj duhovni vođa. On će potpuno uvažiti moje zvanične dužnosti, moje prilike, duševne i tjelesne snage i iz dnevnog reda brisati sve ono, što za sada ne bi odgovaralo. On će možda odrediti da red iskušam neko vrijeme, prije nego ga odobri.

2. Vršenje dnevnog reda. Dnevni red nisu okove. Trebam li izvršiti zvaničnu dužnost u vrijeme, kad dnevni red propisuje molitvu, razmatranje, sv. Misu i sl. moram izvršiti zvaničnu dužnost, jer je u njoj volja Božja, a ova ću nabožna djela izvršiti ako to bude moguće, naknadno. Vidim li, da ih naknadno neću moći obaviti, nadomjestiti ću ih čestim uzdasima prema Bogu, dobrom nakanom i sjećajući se što češće kroz dan prisutnosti Božje.

Isto vrijedi i kada ljubav prema bližnjemu (npr. bolesniku u obitelji) ili razumni obzir prema bližnjemu traži nešto od mene u vrijeme nabožnih djela.

Može se dogoditi, da neki dan ili tjedan radi promijenjenih prilika ne mogu točno izvršavati dnevni red. Zato ga ne moram odmah mijenjati, nego vršiti ono, što se može. Kada ova privremena zapreka prođe, vršiti ću ga potpuno. Samo, ako se prilike trajno promijene, treba njima prilagoditi dnevni red.

Moj dnevni red ne smije biti kamen koji će smetati mojim bližnjima, osobito ne ukućanima. Neka nitko ne trpi ništa od moga dnevnog reda. Red me vodi savršenstvu i Bogu. Ali samo onda, ako moja briga za dnevni red ne vrijeđa ni poslušnost ni ljubav prema Bogu i bližnjemu.

17. OVAJ TREN

1. Prošlost nije više u mojoj vlasti. Što sam u prošlosti stekao za Nebo, to ostaje onoliko, koliko sam stekao. Mogu novim djelima steći nove zasluge, a mogu i prošle grijehom izgubiti, ali same prošle zasluge ne mogu učiniti većima, nego jesu. Suvišne su misli o prošlim

zaslugama, ali i štetne, jer potiču oholost ili me rastresu te slabije radim sadašnji posao. Tjeskoba za prošle grijehе, što sam ih sredio dobrom ispoviješću, opasna je. Neprijatelj svega dobra izrabljuje misli o prošlosti, ne bi li me uspavao prošlim tobožnjim zaslugama ili zaplašio prošlim grijesima.

Zato nas sv. Pismo opominje: mislima se ne zadržavati na prošlosti.

Tako sv. Pavao progonitelj kršćana, a poslije obraćenik i apostol, kaže o sebi: **«Zaboravljam ono, što je prošlo, i pružam ruku za onim, što je preda mnom, težim za cijelim, za nagradom, na koju me pozva Bog u Kristu Isusu. Koji želimo biti savršeni, ovako trebamo misliti».**

2. Budućnost nije još u mojoj vlasti. «Nemojte biti zabrinuti i govoriti: što ćemo jesti, što ćemo piti», kaže Gospodin. To su zemaljske brige. Ali slično je i s brigama za buduća dobra djela, patnje i napasti.

Gospodin ne traži da ovaj tren učinimo sva buduća dobra djela. izvršimo sve zapovijedi i dužnosti. Ovaj tren traži On samo djelo, koje pripada ovome trenu. Moram se dakle i ja brinuti samo za djelo ovoga trena.

Gospodin mi ne da niti znati, hoću li još što i što ću još iza ovoga moći učiniti. Ne moram se brinuti previše za buduće poslove. Ako sam zabrinut za ono što će biti, rastresen sam, ne pazim i slabo obavljam posao, što ga ovaj tren Gospodin traži od mene.

Dobro je skoru napast predvidjeti i ukloniti. Ali ne daleko unaprijed zamišljati velike napasti niti se mučiti pitanjima: hoću li ove patnje podnijeti? Ove napasti savladati? Uzdržati se u dobru do konca? Čemu strah! Jača je milost, nego napast.

I Gospodin ne daje sve patnje i napasti najednom, nego malo po malo, kako bih ih mogao podnijeti.

Ako mislim o budućim patnjama i napastima, tada uzimam teret kojeg možda u budućnosti i neću trebati nositi ili ga barem ne bih trebao već sada nositi. Gospodin nas opominje: **«Nemojte biti zabrinuti za sutra. Sutrašnji dan brinuti će se sam za sebe. Dosta je svakome danu njegovog zla».**

3. Moj je samo ovaj tren. Kratak tren, što se raspline brzo kao dim. Neznatno malen, ali neizmjerljivo vrijedan tren. Ovim kratkim trenom mogu steći vječnost. Ovim malenim trenom mogu zaslužiti Boga. Kako upotrijebim ovaj tren, tako mi on koristi.

Ne smijem rastresti ovaj tren suvišnim brigama o prošlosti i budućnosti. Niti ljenčarenjem, ali niti onim poslovima, koji ovaj tren ne odgovaraju volji Božjoj, te su beskorisni za vječnost.

Koliko sam se puta gubio u beskorisnim poslovima. Radio mnogo, a ipak nisam uradio ništa, jer nisam uradio ono što je Bog od mene tada tražio. Svejedno je, da li sluga ljenčari ili radi protiv volje gospodareve, kriv je, jer ne čini ono, što mu je gospodar zapovjedio.

Kao što trebam svaki tren raditi što Bog hoće, tako trebam svaki dan primati i trpljenjem, što ga On dopusti. Da budem sljedbenik Raspetoga, koji kaže: **«Tko hoće mene nasljeđivati, neka uzme svaki dan križ svoj na sebe i slijedi Me».**

Svaki tren upotrijebljen prema volji Božjoj ima svoju milost, zaslugu i plaću. O bezbrojni dani, što sam vas utrošio na suvišne brige i poslove. Vi ste teret moje savjesti, moja odgovornost pred Bogom, moj neizrecivi gubitak. Ali sada primam rad i trpljenje, što mi ih daješ ovaj tren, da postignem Tebe, koji si cilj moj i nagrada, na koju sam pozvan. Svaki tren računam samo s ovim trenom, koji upravo traje. **«Gle, sada je vrijeme zasluge! Gle, sada je dan spasenja».** Zato sada: **«Upotrijebimo vrijeme ... Dok imamo vremena, činimo dobro svima».**

Kao što davao brigama o prošlosti i budućnosti hoće mi pokvariti djelo ovoga trena, tako Bog svojom milošću hoće, da mi ga usavrši. Tajna našeg savršenstva i naše ustrajnosti je u tome, da u svakom trenu upotrijebim milosti ovoga trena tako spremno, kao da sada započinjem činiti dobro. Tako oduševljeno, kao da upravo ovaj tren počinjem raditi na svoj

duhovnoj obnovi. Kao da i nemam prošlosti ni budućnosti. Kao da imam samo ovaj tren. I prorok je tako bodrio sebe: «**Sada počinjem. Ova promjena je djelo desnice Svevišnjega**».

U ČEMU NIJE SAVRŠENSTVO?

Ako u ovome posljednjem članku postavljamo sebi gornje pitanje, to je zato da sačuvamo sebe i druge od pogrešnih nadzora o savršenstvu. Naše nas sebeljublje zasljepljuje te mi i samu savršenost hoćemo prilagoditi svojim sklonostima. Otuda dolazi – kako kaže jedan duhovni pisac – da 90 od stotinu onih, koji se drže dobrima, ne znaju ili ne žele znati u čemu je savršenstvo.

1. Čudesni darovi nisu savršenstvo. Ima ih, koji misle, da je čovjek svet samo onda, ako ima objave, uliveno znanje, dar čudesa i slične darove Božje. Ovakvi darovi ne posvećuju čovjeka, kome su dani. Gospodin ih daje nekome zato, da bi on time pomogao drugima, da se vrate Bogu. Zato ih daje ponekad nesavršenima, pa i grešnicima. Sv. Pismo govori kako je proricao poganin Balaam i neprijatelj Isusov Kaifa. I kako je jedan, koji nije slijedio Isusa, istjerivao vruga u Njegovo ime. I dobrima mogu za života ovakvi darovi biti prilika, da se uzohole, padnu u grijeh i – kako sam Gospodin svjedoči – propadnu za uvijek.

2. Ni izvanjske dobre prilike nisu savršenstvo. Ima ih, koji misle, da su savršeni, jer imaju dnevni red, samoću i šutnju; jer su upisani u nabožna društva; jer su u svetom staležu; jer imaju neki zavjet; ili jer posjeduju sv. slike, medalje, molitvenike, nabožne knjige i znaju moliti razne krunice; jer se nose i hrane jednostavno; jer hodaju bosonogi itd. Sve su ovo samo izvanjske prilike, koje ja mogu upotrijebiti za dobro ili zlo. Gospodine pomози, da ovakve prilike, ukoliko odgovaraju mom staležu, upotrijebim za svoje usavršavanje. Djetinjasto sam nerazuman, ako radi ovakvih izvanjskih stvari mislim, da sam savršen. Farizejski sam tašt, ako po njima hoću steći divljenje svijeta.

3. Ni u strastima, sklonostima i čuvstvima nije savršenstvo. Mnogi misle, da su savršeni, jer su po naravi skloni na blagost, milosrđe, pravednost itd. Djela ovih naravnih sklonosti jesu kreposna samo, ako su posvećena dobrom nakanom.

Nismo savršeni ako **svoje strasti držimo krepostima**: svoju plašljivost poniznošću; svoju škrtost štedljivošću; svoje zlo prijateljstvo dobrim; svoju svadljivost revnošću i pravdoljubivošću; svoju popustljivost blagošću; svoju rastrošnost darežljivošću; svoju zavist smislom za pravednost; svoju lijenost strpljivošću. Ili ako nalazimo mnoštvo isprika, da se opravdamo. I držimo sebe savršenima. Nerazumni i zli ljudi krive onda savršenost, kako ona kvari ćud i rađa ovim nastranostima. A ustvari naše strasti i zle sklonosti unakažavaju našu ćud i savršenost. Gospodine, daj da progledam i upoznam svoje strasti i slabosti i uvježbam suprotne kreposti.

Ali nije savršenost ni u tome, da uništим sa svoja čuvstva. To je i nemoguće. Ali je moguće, da uz pomoć Božju neuredna čuvstva i sklonosti svladam toliko da ne budu više pogibeljne za moje spasenje i usavršavanje. Ona su ipak tu. Budimo ponizni i budni. Uslijed nagle ćudi i loših prilika može savršeniji učiniti više lakih grijeha od nesavršenijeg.

Mnogi duhovna čuvstva, koja prijeđu u osjetnu narav, npr. duhovne radosti i utjehe, drže znakom savršenstva, a duhovnu dosadu, bezosjećajnost, te bezvoljnost i tamu duha znakovima nesavršenstva. Ali ta **duhovna čuvstva ne znače ništa određeno**. Ta upravo u početku hrani me Gospodin mlijekom utjehe, a onima, koji su napredovali daje krepku hranu duhovne dosade, koja daje prilike za borbu i daje čas utjehu, čas suhoću; što mi onaj čas više odgovara i treba.

4. Ni u samoj spoznaji dobra nije savršenstvo. Spoznaja je samo nužni preduvjet slobode moje volje, zato i preduvjet svake dobrote i savršenosti. Ali da budem savršen, nije potrebno

znati puno o tome, nego marljivo nastojati oko toga. Nije u tome, da svoje greške samo upoznam, nego da ih izbjegavam. Ne da samo znam potrebu molitve i sakramenta za duhovni život, nego da se njima i služim. Ne samo da razumijem, u čemu je koja krepost i prisutnost Božja, nego da ih i vježbam.

5. Ni u djelima volje nije uvijek savršenstvo. Nije savršenstvo u izvanjskim djelima: u velikom postu i pokori, u mnogim milostinjama i drugim djelima milosrđa, u mnogim molitvama i zavjetima, u čestom primanju sv. sakramenata itd. Nije savršenstvo ni u unutrašnjim djelima čudorednih kreposti npr. blagosti, strpljivosti itd. Sva su ova djela samo toliko savršena, koliko je savršena nakana, kojom ih činim. Nesavršenom nakanom i ona su nesavršena, zlom (npr. ako ih činim samo iz unutrašnje oholosti, samodopadnosti) i ona su zla. Moja su dobra djela daleko od savršenstva, ako se teže ogrješujem o ljubav prema bližnjemu: ako ne opraštam uvreditelju, izrabljujem družinu i radnike, ne plaćam dugove, ogovaram, klevećem i prezirem druge, i sl.

6. Savršenstvo duhovnog života samo je u poslušnoj ljubavi prema Bogu. Posvećujuća milost je duhovni život, ali ona nije odmah savršeni duhovni život. Dapače, ako u milosti rijetko i slabo činimo dobra djela, postajemo mlaki i na putu smo izgubiti i sam život milosti. Savršeni duhovni život je samo u ljubavi prema Bogu, koja **trajno teži za Bogom i vječnim dobrima**. Iz ove čežnje za Bogom i spasenjem često obnavljamo u svom srcu vjeru, ufanje i ljubav i sve potpunijom poslušnošću sjedinjujemo svoju volju s voljom Božjom. Iz ove težnje za Bogom i spasenjem mi iskrenom poslušnošću prema Bogu čistimo i oplemenjujemo svoje misli, maštu i čuvstva. Usavršavamo sve svoje nakane i sva svoja djela. Upotrebljavamo sva sredstva i prilike, da budemo sve ponizniji i poslušniji prema Bogu; sve pravedniji prema bližnjima i sve nesebičniji i radiniji za njihovo dobro; a u sebi sve strpljiviji, umjereniji i čistiji te sve revniji u svojim dužnostima. **Samo ljubav, koja iskrenom poslušnošću Bogu – trajno teži za Bogom, ona nas usavršava.**